

Révész Béla

A FORRADALOM RENDSZERVÁLTÁS-KORI KÉPE A CSONGRÁD MEGYEI ÁLLAMBIZTONSÁGI JELENTÉSEKBEN

Már a rendszerváltás alatt, de azt követően mintha még inkább háttérbe szorult volna annak a fel- és elismerése, hogy nem csupán a fővárosban zajlottak ekkoriban a fontos események. Igaz, hogy a sorsfordító döntések – indokoltan – Budapestre irányították a hazai és a nemzetközi figyelmet, de mindaz, ami a „periférián” történt, éppúgy része az átalakulás teljes folyamatának, mint a „mainstream” eseményei. Ha pedig nem egyszerűen a politikatörténeti érdeklődés szempontjaira vagyunk tekintettel, akkor annak lehetünk tanúi, hogy a különböző intézmények részpolitikáinak változásai még inkább feltáratlanok maradtak. Fokozottan igaz ez az olyan területekre, amelyek természetüknél fogva kevésbé nyilvánosak, amilyen mindekelőtt a titkosszolgálat. A rendszerváltás óta azonban, ha nem is problémamentesen, de mégis lassan hozzáférhetők lesznek a tárgyalt korszakra vonatkozó állambiztonsági iratok is.

I.

A Csongrád Megyei Rendőrfőkapitányság III/III. Osztályának 1988. december 30-án keltezett 1989. évi munkaterve a megye kulturális életére és az értelmiségi rétegre nézve meglehetősen borúlátó prognózist fogalmazott meg. Ennek okát elsősorban abban látták, hogy a megjelent alternatív szerveződések erőteljes negatív hatást gyakorolnak a megye politikai közhangulatára. Ráadásul bonyolítja a helyzetet, hogy *„a szegedi és megyei értelmiség nem tartja kielégítőnek a tömegkommunikációban és a művészeti életben a megnyilvánulási lehetőségeket, más, új formákat keres”*. A munkaterv szerint várhatóan növekszik e réteg pesszimizmusa, kiábrándultsága, amely vezetőellenességük erősödésében, a negatív jelenségek túlhangsúlyozásában nyilvánulhat meg.¹

Egy évvel később azonban, amikor történetének immár legutolsó éves jelentését fogalmazta meg a megyei állambiztonsági szolgálat, mintha semmi nem valósult volna meg az 1988. év végi célkitűzésekből. Előbbiből ugyanis kiderült, hogy a 89-es év során felülvizsgálták a megyei alap- és kutatónyilvántartásban lévő személyek operatív megfigyelésének indokoltságát. Ennek során pedig arra a következtetésre jutottak, hogy ezeknek alig tíz százaléka maradhat – saját mércéjük szerint is – indokolhatóan a rendszerben.

1 Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) I.11. 6. 7. d. 205-14-1989.

Hogy mi történt ez alatt az egy év alatt, mi váltotta ki azokat a jelentős változásokat, amelyek jóval többet jelentettek pusztán az állambiztonsági szervek belső átalakulásánál és hogy mindez miként kapcsolódott 1956-hoz emlékéhez, ezekre a kérdésekre kíván választ keresni a tanulmány.

Mindezekre tekintettel érdemes közelebbről is megismerkedni az említett, 1989. december 14-i keltezésű jelentéssel. Nemcsak azért, mert bepillantást enged a rendszerváltás helyi történetein túl az állambiztonsági szervezeteken belüli változásokba, hanem azért is, mivel a megyei állambiztonságnak ez volt az utolsó ilyen természetű összefoglaló jelentése a belügyi vezetés felé, mondhatni, ez a dokumentum lehetett a szolgálat „hattyúdala”.²

A Csongrád megyei állambiztonsági szerv jelentése, 1989. december 14.

*Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság
Állambiztonsági Szolgálat Szeged*

*Szigorúan titkos!
(Selejtezésig)*

Tárgy: A szolgálat 1989. évi munkájáról

Összefoglaló jelentés Szeged, 1989. december 14.

I.

Az elhárító munka általános jellemzői

Szolgálatunk 1989. évben az aktuális operatív helyzethez igazodva végezte munkáját, melyet a következő folyamatok befolyásoltak:

A belpolitikai helyzet alakulására – országos jelleggel is – hatást gyakorolt a volt MSZMP-n belül Szegeden kibontakozott reformkori mozgalom.

- A tárgyévben folytatódott, illetve megindult megyénkben az MDF és a Kisgazdapárt igen intenzív politikai munkája, melynek hatékonyságát tükrözi az időközi országgyűlési képviseléválasztás eredménye, továbbá az, hogy információink szerint az országban elsőként Nagymágocs községben megkezdték a termelészövetkezetbe bevitt földek visszaadását.*
- Az országban az első között megalakult a Szegedi Ellenzéki Kerekasztal.*
- A SZEK³ egyes tagjai és nyugati „testvér”-szervezeteik között erősödött a kapcsolatépítési törekvés, melybe bekapcsolódott az egyik hazánkba akkreditált angol diplomata is.*

² ÁBTL 1. 11. 1. 4/295-377/2-1989

³ Szegedi Ellenzéki Kerekasztal

- Az X-300-as területen⁴ jelentkező rövidtávú politikai realitások negatív hatásai fokozódtak.
- A Szegeden tanuló arab diákok körében továbbra is bázissal rendelkeznek különböző terrorszervezetek.
- Elszaporodtak a robbantással való névtelen fenyegetések.
- Nőtt a tőkés országok – USA, NSZK, Olaszország, Franciaország – gazdasági, pénzügyi köreinek érdeklődése meggyénk iránt is. Vegyes vállalatok, kft-k létesültek, illetve alakításuk folyamatban van.
- A belpolitikai folyamatok az állomány gondolkodásában, szemléletében is tükröződtek. A fenti tendenciák szükségessé tették:
 - a vezetői tevékenység hatékonyabbá tételét,
 - az értékelő-elemző-informatikai munkában rejlő lehetőségek jobb kihasználását,
 - az operatív osztályok átszervezését,
 - az elhárítási munka irányainak módosítását,
 - az operatív kapcsolatrendszer felülvizsgálatát,
 - egyes részterületek elemző vizsgálatát (1. sz. melléklet).

II.

Az elhárító munka személyi, szervezeti, vezetési jellemzői

Szolgálatunknál az átlagéletkor 35 év alá került. A viszonylag fiatal állomány szemléletével, munkavégzésével kapcsolatos információkat, a tett intézkedéseket az alábbiak szerint összegezhetjük:

1. A státuszokat sikerült jól felkészült, rátermett fiatalokkal betölteni, akik előljáróik és idősebb munkatársaik irányításával gyorsan elsajátították a szakmai alapismereteket. Az állomány zöme alkalmas a professzionista munkavégzésre. Problémaként jelentkezik, hogy a központilag szervezett kiképzések, átképzések, továbbképzések hatékonysága gyenge. Ezért keressük a szakmai oktatás alkalmasabb formáit. Ennek érdekében szolgálatunknál pályázatot írtunk ki a kiképzések, továbbképzések korszerűsítésére. A felvetett javaslatok alapján a jövő évben 30 foglalkozásból álló általános, majd operatív pszichológiai tanfolyamot indítottunk,

4 A jelentésekben több utalás történik az ún. X-300-as vonalra. A fedőszám a megyei kémelhárító alosztályon is létrehozott román elhárítási vonalat jelölte. Ennek létrehozását a Romániából 1988-ban megindult menekültáradat, a magyar-román kapcsolatok mélypontra jutása, valamint a román titkosszolgálat, a Securitate fokozódó magyarországi tevékenysége indokolta. Bővebben: Révész Béla: *A magyar-román viszony problémátörténetéből az 1980-as években*. Acta juridica et politica, Tom. 72. fasc. 17. SZTE ÁJTK, 2009.

mely elsősorban a személyes információszerzéshez ad majd segítséget az interperszonális kommunikáció kérdésére helyezve a fő hangsúlyt.

2. A belpolitikai folyamatok – különösen az MSZMP-MSZP kongresszusa után kialakult helyzet – éreztették hatásukat az állománynál.⁵ Kisebb szakmai elbizonytalanodás is tapasztalható. A negatív jelenségek kiküszöbölésére, a cselekvőképesség és a szemlélet egységességének megtartására erőteljes állománynevelő munkát végeztünk egyéni elbeszélgetések, csoportos tájékoztatók és eligazítások formájában. Ehhez az alapinformációkat a vezetők személyes észlelésein túl az állomány körében végzett, 35 kérdésből álló kérdőíves anonim felmérés és interjúk szolgáltatták.⁶ Az erre adott válaszokból kiderült, hogy az állomány:

- bízik a pluralista átalakulás békés jellegében, annak ellenére, hogy reális veszélyként számolnak az országban kialakuló politikai káosszal és gazdasági összeomlással,*
- egzisztenciálisan biztosítotttnak látja jövőjét a szolgálatnál, amennyiben az állambiztonsági apparátus szerepét, helyét, feladatait törvényben újólag meghatározzák,*
- igényli a jelenleginél nagyobb erkölcsi és anyagi megbecsülést,*
- bizonyos mértékű, a szakmai és a polgári végzettséghez viszonyított beszűkülést érez.*

3. Az állomány rutintalansága és a 2. pontban vázolt jellemzők miatt megnőtt a vezetői munka szerepe. Megköveteltük és ellenőriztük a szakszerű dinamikus munkavégzést. Erősítettük a vezetés demokratikus vonásait, amely eredménycentrikus, feszes követelményrendszerrel párosult. A kiemelkedő munkateljesítményeket igyekeztünk céljutalommal elismerni. Intézkedéseink hatására nőtt munkatársaink differenciáló készsége, problémaérzékenysége, kezdeményezőkézsége.

4. Az operatív helyzethez igazodva a munka hatékonyságának növelése érdekében az alábbi intézkedéseket hajtottuk végre:

– Az operatív osztályokon még ez év januárjában szakítottunk a hagyományos objektum- és vonalas elvvel.

– A III/II. Osztályon⁷ ez év közepén az X-300-as területet és a terrorelhárítást feldolgozó csoportok létrehozásával erősítettük meg.

5 1989. október 6-án ült össze a Budapesti Kongresszusi Központban a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) XIV. kongresszusa, amelynek küldöttei 7-én nagy szavazattöbbséggel kimondták a Magyar Szocialista Párt (MSZP) megalakulását. Így négy évtized után megszűnt Magyarországon a bolsevik típusú állampárt. Az állambiztonsági szolgálatok ezzel – a közvetlen pártirányítás 1988 decemberi megszűnése után – végleg elvesztették ideológiai orientációjukat is.

6 A Csongrád megyei anonim kérdőíves felmérés egyedüli kísérlet maradt az országban az állambiztonsági állomány véleményének, hangulatának megismerésére. Müller Rolf: *Zárójelentés: a magyar állambiztonság szervezete és működése 1989-ben*. In Müller Rolf – Takács Tibor: *Szigorúan titkos. A magyar állambiztonsági szervek munkabeszámolóit*. ÁBTK – L'Harmattan, Bp., 2010. 37. o.

7 Kémelhárító osztály

– A III/III. Osztályon⁸ két alosztályt alakítottunk ki, melyek a nemzeti, illetve a polgári radikális alapon álló, szélsőséges magatartást tanúsító célszemélyek tevékenységét ellenőrzik.

– Létrehoztuk az értékelő-elemző-informatikai csoportot, mely:

- a szolgálat értékelő tisztjéből,
- az operatív osztályok mellé rendelt értékelő tisztekből,
- a számítógépes informatikai csoportból áll.

5. A szolgálat belső konspirációs helyzetének javítására három főkapitány-helyettesi intézkedést adtunk ki:

- A III/V. csoportnál⁹ folyó ügyfeldolgozó munka konspiráltságának szigorítására.
- Az EGPR-ben¹⁰ történő prioritásokkal kapcsolatos konspiráció biztosításáról.
- A konspirációs és biztonsági szabályok szigorításáról (a 3/1980. számú BM parancs egyes pontjainak végrehajtásával összefüggésben).

6. Az állomány erkölcsi-fegyelmi helyzete kielégítő. Kisebb súlyú fegyelemsértések miatt 4 fővel szemben – közülük 1 fő vezető – szabtunk ki fenytést.

Ezek: – szigorú megrovás 2 alkalommal

– megrovás 1 alkalommal

– feddés 1 alkalommal

7. Az állomány leterheltsége időnként lényegesen meghaladta az optimális szintet. Ebben a napi eseményeken túl közrejátszott az is, hogy

- a III/II. Osztályon 4 fő operatív tiszti,
- a III/III. Osztályon 5 fő operatív tiszti
- a III/V. csoporton 2 fő értékelői státusz nincs betöltve.

Folyamatban van 2 fő operatív tiszt felvétele és 1 fő átvétele.

Tapasztalataink szerint csökkent a pályakezdők vagy pályamódosítók érdeklődése az állambiztonsági munka iránt. A társadalmi elvárásokhoz igazodó új biztonsági funkciórendszer valószínűleg nem is indokolja majd valamennyi üres státusz betöltését.

Összegezve megállapítható, hogy a szolgálat vezetési, személyi, szervezeti feltételei az ez évben végrehajtott intézkedéseket is figyelembe véve megfelelnek a követelményeknek.

8 Belső elhárító osztály

9 Operatív, technikai csoport; megjegyzendő, hogy a központi struktúrától eltérően megyei szinten nem alakították ki a hírszerzés (III/I.) és a katonai elhárítás (III/IV.) részlegeit. A *belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének és szerveinek ügyrendje*. BM III. Főcsoportfőnökség. Budapest, 1972.

10 Az ún. Egységes Gépi Prioráló Rendszer, az állambiztonsági szervek egységes számítógépes nyilvántartásának rövidítése.

III.

Az operatív munka tartalmi kérdései

A tárgyévben a változó bel- és külpolitikai körülmények között:

- a belső elhárítási területen a munkánk az információgyűjtésre, azok értékelésére-elemzésre és regisztrálásra, a folyamatok ellenőrzésére,*
- a kémelhárítási területen kiemelten az X-300-as és a terrorelhárítási munkára irányult.*

1. A belső elhárítási tevékenységünket azon személyek és szervezetek ellenőrzésére irányítottuk, amelyek szélsőséges nézetek és politikai programjaik miatt potenciálisan veszélyeztetik a nemzeti közmegegyezést, a problémák békés megoldását. A helyi ellenzéki kerekasztalhoz kapcsolódó, a tárgyalásokon tisztességtelen szándékkal állandóan konfrontációt kereső személyek tevékenységéről, terveiről kellő információval rendelkezünk. Központi kérdésként kezeljük a destabilizációs törekvések felderítését.

a.) Értékelő jelentést készítettünk a megyében politikai súllyal rendelkező MSZP-n kívülálló pártokról, tömörülésekről (statisztikai adatok a 2. számú melléklet). Ennek leglényegesebb megállapításai a következők:

A politikai pártok, tömörülések bázisépítő munkáját jelentősen elősegítették a korábbi időszakban történt, nagy nyilvánosságot kapott korrupciós ügyek, melyekben több MSZMP- és tanácsi vezető kompromittálódott.

Megyénkben az egyik legjelentősebb politikai erőt az MDF képviseli. Szegeden 4, a vidéki településeken 5 alapszervezetük működik. Az MDF meghatározó szerepe a SZEK 1989. januári létrehozásakor már alapvető volt. Tovább növelte befolyását a március 15-i megemlékezés, a június 16-i kopjafaállítás, Raffay Ernő képviselővé választása és az október 23-i rendezvény, annak ellenére, hogy a szervezet vezetésében – a nyilvánosság elé is tárt – pozícióharcok és személyi ellentétek vannak jelen, továbbá a SZEK-en belül az MDF, a FIDESZ és az SZDSZ között az akcióegységet megbontó nézetkülönbségek kerültek felszínre.

Az 1988 végén alakult Kiszgazdapárt ez év márciusától rendkívül intenzív programalkotó és tagtoborzó tevékenységet folytat, melynek eredményességét elősegítik a mezőgazdasági termékek felvásárlása körüli problémák, az agrárrollóból eredő feszültségek. Bázisépítő munkájuk egyik jellemző módszertani sajátossága, hogy aktivistáik körzet-, illetve településenként egy-két közismert személyt igyekeznek megnyerni, akik azután a személyes agitációval hozzák létre a helyi csoportokat, továbbá, hogy nagy hangsúlyt fektetnek kvalifikált, a közép- és fiatal korosztályhoz tartozó tagok kiválasztására. Rendszeres a szervezeti élet, a politikai tevékenységet kulturális rendezvények, „Kiszgazda bálók” szervezésével színesítik.

A párt Csongrád megyei szervezetének vezetője – dr. Szeghő István – jelenleg a párt főügyész-helyettese.

A megye politikai palettáján a polgári radikalizmus reprezentánsai a FIDESZ és az SZDSZ. A két szervezet között jelentős összefonódás tapasztalható mind a tevékenységet illetően, mind a tagság vonatkozásában. Csekély létszámuk és befolyásuk ellenére rendkívül aktívan jelen vannak a megye közéletében. Ez elsősorban Ökrös Tamásnak tudható be, aki egy személyben a FIDESZ és egyre inkább az SZDSZ helyi vezetője is. Akciókészségük figyelemre méltó, de a rendezvényeik, demonstrációik tömegeket eddig nem vonzottak.

1989 utolsó harmadában jöttek létre megyénkben a keresztény indíttatású csoportosulások. Programjai alapján markánsan elkülönül a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége és az Egyházforum Közéleti Bizottság, mint radikális szárny a Keresztény Demokrata Párt képviselte mérsékelt szárnytól. Az előzőek radikalizmusát elsősorban az ideológiájukra ható bulányizmus¹¹ alapozza meg. Követeléseik és programjuk szélsőséges elemeket is tartalmaznak – hatályos jogszabályok iránti állampolgári engedetlenséget is hirdetnek – ily módon törekvésük, mely parlamenti képviselet elérését célozza meg, nem számíthat jelentős támogatásra a megye közvéleményében. Ez év tavaszán Szegedről – Gonda István és felesége kezdeményezésére – indult el a Keresztény Iskolabizottság Mozgalom, mely az ifjúság keresztény szellemű neveléséhez, oktatásához kíván szervezeti kereteket és tartalmi programot adni.

A tavalyi év végétől kezdődően a tradicionális baloldali erők, mozgalmak presztízsvesztésével fordított arányosságban születtek új baloldali szervezetek, csoportosulások. Ezen formációk – UDSZ¹², MFT¹³, Munkásörtség Baráti Köre stb. – az MSZMP-MSZP kongresszusa óta felbomlottak, elsorvadtak, szerepüket a magát továbbra is deklaráltan MSZMP-nek nevező tömörülés és a szervezés alatt álló Magyar Kommunista Párt vette át.

A fel nem sorolt, de a statisztikában szereplő szervezetek a helyi társadalmi-politikai életben egyelőre nem töltenek be jelentős szerepet.

11 Bulányi György (1919-2010) piarista, tanár. Tanításainak alap gondolata: „az egyháznak a jövőben más, a maitól eltérő struktúrája is lehet, mégpedig a bázisközösségek alapján”. A „Bokor” nevű bázisközösséget a korabeli hatóságok illegális államellenes szervezkedésnek minősítették, ezért több ízben szabadságvesztésre ítélték, de a katolikus egyház sem fogadta be tanításait. Szokolczay Lajos: Páter Bulányi. Budapest: Új Idő Lap- és Könyvkiadó, 1989, 244 p.

12 Unió a Demokratikus Szocializmusért

13 Münnich Ferenc Társaság

b.) Értékelő jelentést készítettünk az ultraradikális, szélsőséges politikai tevékenységet folytató személyekről. Ennek főbb megállapításai a következők:

Dr. Pordány László – 1986 óta F-dosszié¹⁴ formájában ellenőrzött személy – az MDF egyik vezetője. A radikalizmusának útjában álló, józanul mérsékelten politizáló MDF aktivistákat a szervezetből kiszorította. Antidemokratikus, „kézivezérléses” vezetői stílusa elleni tiltakozásul napjainkban is történnek a szervezetből kilépések. Egyéni ambícióira jellemző, hogy az országos gyakorlattól eltérően P. L. kezdeményezésére helyben nem választmányt, hanem elnökséget hoztak létre. Széleskörű USA-beli és angliai kapcsolatokkal rendelkezik. Diktatórikus megnyilvánulásai, negatív személyiségjegyei miatt ellenőrzése a továbbiakban is indokolt.

Ökrös Tamás – 1986 óta F-dossziés személy – tipikus politikai konjunkturalovag. Minden olyan mozgalomban – környezetvédelem, borkor, Erdélyi Kör, FIDESZ, SZDSZ stb. – exponálta magát, ahol feltűnési, szereplési hajlamait kiélhette. Közszereplésére a magamutogatás, a gátlástalanság, agresszivitás, a karrierizmus a jellemző. Fő célja a hírnév és a politikai- vagy közhivatal elnyerése. Politikai kalandorsága miatt további ellenőrzése indokolt.

Dr. Kertész Dezső az 1956-os események óta van szolgálatunk látókörében. Kommunista-, szocializmus- és szovjetellenessége változatlan. 1988 őszétől tevékenysége igen aktívvá vált. Befolyását az SZDSZ és az MDF radikális szárnyának erősítésére használja fel. A baloldali erőkkel semmilyen kompromisszumra, együttműködésre nem hajlandó. A közmegegyezést veszélyeztető magatartása miatt ellenőrzése indokolt.

Korom Mihály 1988 őszén került látókörünkbe. A Szolidaritás Szakszervezet Munkásszövetség és az SZDSZ aktivistája. Demagóg, közepszerű, militáns típus. Politikai kalandorsága miatt ellenőrzése indokolt.

2. a.) Kémelhárítási munkánk egyik fő célja az X-300-as titkosszolgálat törekvéseinek felderítése, e területen leleplező, dokumentáló, valamint befolyásoló és támadólagos jellegű operatív intézkedések végrehajtása.

Többszörös ellenőrzött információkat szereztünk arról, hogy a Securitate legális és illegális úton ügynököket küld be hazánkba azzal a feladattal, hogy a magyarországi viszonyokról, a menekültek kezeléséről, helyzetéről szerezzenek információkat, illetve az itt élő román állampolgárokat hazatérésre bírják rá. Az ügynöki bázisukat a börtönökben „toborzott” Menyházán két hét alatt kiképzett, Magyarországra átdobott személyekkel is bővítik. Jelenleg szolgálatunk 12 fő esetében végez intenzív operatív adatgyűjtést az X-300-as titkosszolgálatához való tartozás miatt.

14 F-dosszié: figyelő dosszié. Az állambiztonsági szervek vezették azokról a személyekről, akik a népköztársaság állami, társadalmi és gazdasági rendjével szembeni fellépés lehetőségét latolgatták, fellépésük várható volt, vagy magatartásukkal tényleges veszélyt jelentettek a rendszerre.

Konkrét információkat szereztünk a Temes megyei Securitate szervezeti felépítéséről, létszámáról, az osztályok, alosztályok feladatköréről, a városokban kihe-lyezett operatív csoportok létszámáról, valamint a Bukarestben lévő állambizton-sági Főiskola felvételi rendjéről, az ott folyó oktatásról.

Többoldali adatot gyűjtöttünk a Securitate tanulmányozó, beszervező, kapcsolattartó és ellenőrző tevékenységéről, illetve különböző katonai objektumok létszá-máról, fegyverzetéről, a határőrizet rendjéről.

Információkat szereztünk az X-300-as titkosszolgálat totális elhárító tevékenységéről.

Az X-300-as területre ez év közepe óta 3 fős operatív feldolgozó csoportot állí-tottunk be. Pozícióink erősítésére 2 fő X-300-as állampolgár beszervezését haj-tottuk végre, ezen kívül 2 fő tanulmányozását tovább folytatjuk.

b.) Megyénk adottságai igen kedvező lehetőséget teremtenek az egyes terroris-ta csoportok tagjai számára a legális behatolásra, a bázisépítésre. Közel 700 fő a Szegeden élő arab személy, akiknek zöme valamilyen oktatási intézményben van regisztrálva.

Adatokat szereztünk az Abu Nidal és az Abu Abbas szegedi csoportjainak tevékenységére. Az előbbi vezetője változatlanul a SZOTE-n tanuló El-Jaber Nael Hassan jordán palesztin, az utóbbié Naser Marouf libanoni palesztin, szin-tén SZOTE hallgató, aki a PFSZ budapesti irodája vezetője jelenlétében kapta a megbízatást. Marouf kapcsolatot tart Egreshen Omar Ahmed líbiai állam-polgárral, aki Budapesten a líbiai légitársaság irodájának vezetője, s adataink szerint a líbiai titkosszolgálat tagja. Egreshen szabad bejárással rendelkezik a Ferihegyi repülőtér zárt zónájába is, így ellenőrzés nélkül onnan bármit kihoz-hat, illetve oda bevihet.

Ez év szeptemberében megkezdtek az Arab Koordinációs Bizottság újjászerve-zését, melynek vezetője Farra Firas szír állampolgár, a szír titkosszolgálat fizetett ügynöke. Információt szereztünk a jordán palesztinok külön csoportjáról is.

Megállapítottuk, hogy bizonyos személyek több szervezethez is tartoznak. A cso-portokon belül igyekeznek kiszűrni, kutatni a magyar biztonsági szolgálattal kap-csolatban állókat.

c.) Ez évben 28 alkalommal jelentettek be névtelenül telefonon terrorcselek-ménnyel való fenyegetést. A társrendőri szervekkel együttműködve három esetben felderítettük az elkövetőket. Az ilyen jellegű események kivizsgálására 5 fő operatív tisztet jelöltünk ki, felkészítésükbe bevontuk a FRE¹⁵ állomány illetékeseit.

d.) A tárgyidőszakban nőtt a nyugati pénzügy, gazdasági szervezetek jelenlé-te a megyénkben. Jelenleg egy kft – Machinery – 100%-os USA tőkével működik.

1989 augusztusától a *Biotechnika Rt.* 49,51%-os amerikai-magyar tőkearánnyal üzemel. Folyamatban van három vegyesvállalat, egy menedzserképző és egy bank létrehozása. A felsoroltaknál operatív pozíciókkal – SZT¹⁶, hálózat – az alapítástól jelen vagyunk. Több olyan információt szereztünk, melyek a magyar-amerikai gazdasági együttműködés távlati kérdéseit érintik.

e.) Az idegenforgalmi területen fenntartottuk akciókészségünket. A népgazdaság védelemmel kapcsolatos munkát koncentráltan, az országosan is jelentős termelő- és tudományos tevékenységet folytató objektumokban végeztük.

3. Belső elhárítási területen előzetes ellenőrzést és bizalmas nyomozást a tárgyévben nem kezdeményeztünk. A kémelhárítási osztályon 1989. február 20. és július 3-a között „Abigél” fedőnéven ellenséges szervvel való kapcsolattartás gyanúja miatt előzetes ellenőrzést folytattunk, melyet alapbűncselekmény hiányában megszüntettünk. A felmerült információk alapján a megyei népgazdasági és társadalmi tulajdonvédelmi osztály a célszemély ellen devizagazdálkodás büntettének gyanúja miatt eljárást kezdeményezett.

Folyamatban lévő bizalmas nyomozásaink: „Hermész”: 1984. július 23-a óta a Btk. 147. § (3) bekezdésébe ütköző kémkedésre vállalkozás büntettének gyanúja miatt; „Skorpió”: 1986. augusztus 26-a óta a Btk. 147. § (1) bekezdésébe ütköző kémkedés büntettének gyanúja miatt; „Szegedi”: 1989. február 15-e óta terrrorszervezethez való tartozás alapos gyanúja miatt; „Bankár” fedőnevű bizalmas nyomozást bűncselekmény hiánya miatt lezártuk.

Ügyfeldolgozó munkánk során szoros kapcsolatot tartunk az illetékes központi osztályokkal.

4. A tudományos műszaki hírszerzés területén végrehajtottuk egy külföldi állampolgár beszervezését. A tartós munkavállalásra nyugati országokba utazó magyar állampolgárok közül beszerveztünk egy számítógépekkel foglalkozó egyetemi docent, aki kiemelten fontos célobjektumban fog dolgozni. Telepítési célból realizáltuk három, különböző területen tevékenykedő személy ügyét, akiknél a fogadókészség kialakítása folyamatban van, így az belátható időn belül végrehajtható. Hazai bázisunkat egy fő beszervezésével erősítettük. Az év folyamán a központi szervek egyetértésével tippkutató ügyfeldolgozó tevékenységünk kiterjesztését megkezdtek a hírszerző alosztályokkal nem rendelkező Bács-Kiskun és Békés megyékre.

16 „Az ellenséges tevékenységgel szembeni preventív védekezés, valamint hírszerző lehetőségeink, támadó pozícióink biztosítása érdekében a vonatkozó parthatározat, valamint kormányhatározatokban kapott felhatalmazás alapján állami és egyéb intézményekbe, objektumokba – az illetékes állami, társadalmi és más szervek vezetőivel egyetértésben – szigorúan titkos állományú állambiztonsági tiszteket, tiszthelyetteseket helyeztünk.” A BM. III. Főcsoportfőnökség szigorúan titkos („SZT.”) állomány szervezetének, működésének egységes szabályozása. 1969/002. sz. BM parancs.

IV.

Munkánkhoz kapcsolódó egyéb kérdések

1. A III/II. és III/III. Osztályokon felülvizsgáltuk hálózati pozícióinkat, erről értékelő jelentést készítettünk, melynek főbb megállapításai és a tett intézkedések a következők:

Hálózati pozícióinkat ez év elejétől az operatív helyzethez igazítjuk. Lehetőség szerint módosítjuk a foglalkoztatási irányt, ha erre nincs lehetőség kizárjuk a személyt.

Az elmúlt években a belső elhárítási területen a munkánk irányából, a szükséges operatív pozíciókból eredően a beszerzéseknél a hazafias alap dominált, mely kiegészült a hálózati személyek zöménél egy nem deklarált egzisztenciaféltéssel.

A belpolitikai mozgások erősödéséig a világnézeti meggyőződés és az egzisztenciaféltés az együttműködés viszonylagos konfliktusmentességét eredményezte. Ez évben azt tapasztaltuk, hogy egyes hálózati személyek minden erőfeszítésünk ellenére lelkiismereti okok miatt nyíltan megtagadták a további együttműködést, illetve erre utaló magatartást tanúsítottak.

Jelenlegi körülmények között a legproduktívabb megoldásnak tűnik az anyagi érdekeltségi alap előtérbe helyezése. Nem rendszeres fizetés kiegészítésre gondolunk, hanem az információ értékével arányban álló anyagi juttatásra.

A jövőben hatékonyabban kihasználjuk a kompromittáló adatokban rejlő lehetőségeket is.

2. Az egyes intézmények autonómiára törekvése, továbbá a hagyományos vezető kiválasztási és pártirányítási rendszer megszűnése hozzájárult az állambiztonsági munka társadalmi beágyazottságának csökkenéséhez. Ennek következtében előtérbe került az SZT-tisztek hatékony és széleskörű foglalkoztatottságának igénye, mely összhangban van a titkosszolgálati jelleg erősítésével.

Jelenleg a III/II. Osztályon 19, a III/III. Osztályon 5, a III/3. csoportnál¹⁷ 3 SZT-tiszt teljesít szolgálatot. A III/III. Osztályon ez évben 3 státuszt töltöttünk be.

3. Értékelő jelentést készítettünk az állambiztonsági nyilvántartási rendszerről. Az alap- és kutatónyilvántartásban lévő 4960 fő rendszerben tartásának indokoltságát még az év első felében egyenként felülvizsgáltuk. Megállapítottuk, hogy a megváltozott bel- és külpolitikai körülmények között több mint 90%-ának a törlése vált szükségessé.

Ezen kategóriák például:

- az 1956-os eseményekben részt vettek,
- jogellenesen külföldre távoztak, amnesztiával hazatértek,
- vallási közösségek, -rendek, szekták stb. tagjai,
- az 1945 előtti fegyveres erők és testületek hivatásos állományú tagjai stb.

¹⁷ A „K”-ellenőrzést, a postai küldemények ellenőrzését végző csoport.

A selejtezésre szánt kartonokat kategóriák szerint különválogattuk. A törléseket a jogellenes-amnesziás blokkal novemberben megkezdtük. A többi kategóriánál várjuk a központi utasítást. A III/III. Osztályon értékelő jelentést készítettünk az operatív külön nyilvántartásban szereplő személyekről. Ennek alapján 1989-ben 28 fő törlésére került sor. Operatív külön nyilvántartásban jelenleg a III/II. Osztályon 7 főt, az III/III. Osztályon 27 főt ellenőriztünk. További felülvizsgálatok és a megszüntetések folyamatban vannak.

4. Negyedévente rendszeresen ellenőrizzük a B-ellátmány felhasználását. A vizsgálat az alakszerűség és a számszaki helyesség ellenőrzésén túl kiterjedt az operatív kapcsolatrendszerre fordított kiadások és a megszerzett információk közötti összefüggések elemzésére, a T-lakásoknál¹⁸ pedig a lakbérek és az igénybevétel arányainak értékelésére. A B-ellátmány pénzügyi osztályon történő átfuttatásának konspirációs helyzetéről értékelő jelentést készítettünk. Az ellenőrzések tapasztalatai alapján 1990. évre újszerű részletes felhasználási tervet készítettünk.

5. Szolgálatunk folyamatosan kellő mélységű információkat szerzett a biztosítást igénylő rendezvények, demonstrációk előkészületeiről, lefolyásáról, utóhatásairól. Eredményesen hajtottuk végre a rendezvények biztosításával összefüggő intézkedéseket. 1989. szeptember 26-án főkapitányi értekezlet tárgyalta a gyűlések, felvonulások, tüntetések biztosításával kapcsolatos feladatok végrehajtásának tapasztalatait. Az előterjesztést a III/III. Osztály és a közbiztonsági szolgálat közösen készítette. A döntés szerint az állomány megfelelt a vele szemben támasztott követelményeknek. A központi rendelkezés alapján ez év őszétől az állambiztonsági állomány ez irányú tevékenysége kizárólag az operatív intézkedések végrehajtására irányul. Nyílt biztosításban nem veszünk részt.

6. A III/V. csoportnál 1989 tavaszán megvizsgáltuk a munka hatékonyságával, a munkahelyi légkörrel kapcsolatos kérdéseket, melyről értékelő jelentést készítettünk. Ennek alapján a munkaszervezésben, a csoportvezető vezetési stílusában módosítások történtek. A csoport az operatív osztályok igényeinek alapvetően eleget tett. A képrögzítő eszközöket rendszeresen használtuk az állam- és közbiztonsági akciókban. Ez évben összesen: 105 3/a rendszabályt¹⁹ és 11 3/e rendszabályt²⁰ üzemeltetünk. Havi átlagban 30-34 vonalat dolgoztunk fel. A napi jelentésben továbbított rendszabály forrású információk száma december 1-ig: 107. Az EGPR-ben havi átlagban közel 3700 prioritást végeztünk.

7. A III/3. csoport által adott információk zöme operatív vagy tájékoztató értékű volt. Ez évben 98 esetben folytattunk szoros ellenőrzést. Az operatív osztályok közel 1300 anyagot kaptak. A napi jelentésben feldolgozott információk száma 1989. december 1-ig: 138. A statisztikai szemlélet viaszosítására törekszünk. A jövőben az eddieknél

18 Találkozási lakás. Az állambiztonsági szervek által használt, de nem a szerv által fenntartott lakás, melyet az ügynök és az operatív tiszt(ek) találkozására használtak.

19 3/a rendszabály = telefonlehallgatás

20 3/e rendszabály = objektum- (lakás-) lehallgatás

gyakrabban élünk a 0019/1970. számú BM parancs²¹ I/6/e. pontjában foglaltakkal. A helyi sajátosságokat figyelembe véve új szűrési rétegeket határoztunk meg.

8. A III/1. csoport feladatait a hatályos jogszabályok alapján végezte. Törvénytörés nem történt. A csoport megszűnése után annak állományát a megyei vizsgálati csoport vette át. A csoport minősített iratait – egyéb anyagait – irattároztuk.

9. Szolgálatunk együttműködése a központi és társ belügyi szervekkel, társadalmi szervezetekkel a korábbi évekhez képest módosult.

A rendőri szervekkel – a konspirációs követelményeknek növekedése miatt – az együttműködésünket a szétválás irányában módosítottuk. Például lényegesen szűkítettük az állambiztonsági területtel foglalkozó főkapitányi értekezleteken résztvevők körét.

A feldolgozott témák a következők voltak:

- A megyében élő belső ellenséges személyek tevékenységének ellenőrzése, a további feladatok.
- Az idegenforgalom területén végzett állambiztonsági munka tapasztalatai Csongrád megyében, a további feladatok.
- Jelentés a gyűlések, felvonulások, tüntetések biztosításával kapcsolatos közbiztonsági, valamint állambiztonsági operatív feladatok végrehajtásának 1988. évi és 1989. évi I. félévi tapasztalatairól az új jogszabály és végrehajtási utasítás alapján.
- Jelentés a Csongrád megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Határőrség 6. és 7. kerületi Parancsnokság együttműködésének tapasztalatairól.

Nem tartottuk időszerűnek a munkatervben rögzített referádát, melyen a kapitányok az állambiztonsági munkát segítő tevékenységről számoltak volna be.

Megszüntettük azt a gyakorlatot, hogy az operatív osztályok vezetői és a városi kapitányságok illetékesei negyedévente konzultációt folytattak az együttműködés aktuális kérdéseiről.

Ebben az évben már nem igényeltük a körzeti megbízottaktól az F-dossziés személyekkel kapcsolatos rutinellenőrzések végrehajtását.

A regionális együttműködés folyamatos, tervszerű. Rendszeresek a közös értekezletek, konzultációk. Megszerveztük és lebonyolítottuk a Bács-Kiskun-, Békés- és Csongrád megyei állambiztonsági operatív állomány egyhetes továbbképzését.

Szoros az együttműködés a III/II. Osztályon folyó ügyfeldolgozó munka során a központi osztályokkal.

Hatékony a III/II. Osztály, az igazgatásrendészet és a határőrség együttműködése az X-300-as területről érkező személyekkel összefüggésben.

Munkánkban jól hasznosítottuk a III/III. Csoportfőnökség által rendszeresen kiadott tájékoztató anyagokat.

21 A postaforgalom felhasználásával folytatott ellenséges tevékenységről és a postai küldemények ellenőrzéséről szóló BM parancs.

Hasznosnak tartjuk, hogy egyes központi szabályozást megelőzően kéri a területi szervek véleményét (SZOUD tervezet²², 0019/1970. számú BM parancs²³ módosítása stb.)

A napi információs rendszerben a főcsoportfőnökségnek december 1-ig 342 jelentést adtunk, ebből: a III/II. Osztály tevékenységével 18, a III/III. Osztály tevékenységével 324 volt kapcsolatos. Meg kell említeni, hogy amelyik információ az év elején még napi jelentőrendszerbe került – az a gyorsan változó belpolitikai körülmények hatására – napjainkban már nem rendelkezne operatív tartalommal. A SZOUD rendszerben 68 főt prioráltunk és 1 főt tápláltunk be a nyilvántartásba.

Külső szerv részére a második félévben tájékoztatást sem szóban, sem írásban nem adtunk. A volt MSZMP-nél lévő tájékoztató anyagainkat közvetlenül az 1988. december 11-i megyei pártértekezlet után visszakértük.

A Magyar Posta szervezeti módosulása miatt az együttműködésünket szabályozó minősített iratokat november hónapban visszakértük.

10. Javasataink a központi szervek felé:

Javasoljuk, hogy a jövőben a szolgálatot érintő központi döntések, parancsok és egyéb rendelkezések előkészítése során rendszeresen kérjenek véleményt a területi egységektől. Lehetőség szerint az előkészítést végző bizottság munkájába is vonják be képviselőinket.

Megítélésünk szerint a személyi állomány kiképzési, oktatási, továbbképzési rendszere nem kellően hatékony. A korszerűsítést elősegítené, ha országos pályázatot írnának ki ebben a témakörben.

Az operatív helyzethez igazodóan javasoljuk a TÜK selejtezési rend sürgős korszerűsítését.

*Dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
Főkapitány AB helyettese*

1. számú melléklet

Szigorúan titkos! (Selejtezésig)

Az elemező vizsgálatok témái:

A megyében működő pártok és egyéb politikai tömörülések tevékenysége.

Az ultraradikális, szélsőséges politikai aktivisták tevékenysége.

Az operatív külön nyilvántartás aktualitása, hatékonysága.

A hálózati munka helyzete.

A III/V. csoport tevékenysége.

A B-ellátmány tevékenysége.

A B ellátmánnyal kapcsolatos pénzügyi nyilvántartások konspirációs helyzete.

22 A Varsói Szerződés tagállamai állambiztonsági szerveinek Egyesített Nyilvántartási Rendszere.

23 A postai küldemények operatív ellenőrzésének szabályozásáról szóló 0019/1970. BM parancs.

2. számú melléklet

	<i>Szervezet</i>	<i>Taglétszám</i>	<i>Megyei vezető</i>
1.	<i>MDF</i>	<i>500</i>	<i>Dr. Pordány László</i>
2.	<i>FIDESZ</i>	<i>25</i>	<i>Ökrös Tamás</i>
3.	<i>Kisgazda Párt</i>	<i>400-500</i>	<i>Dr. Szeghő István</i>
4.	<i>SZDSZ</i>	<i>60</i>	<i>Jankó Attila</i>
5.	<i>MSZDP</i>	<i>150</i>	<i>Szerencsés György</i>
6.	<i>MNDP</i>	<i>n.a.</i>	<i>Babecz György</i>
7.	<i>SZSZMSZ</i>	<i>15</i>	<i>Korom Mihály</i>

A politikai és a szolgálati vonal érzékelhető elbizonytalanodásán túl természetesen még csak nem is lehetett sejteni, hogy alig tíz nappal később a III/III-as Végvári őrnagy becsempészi a Fekete Doboz forgatócsoportját az állambiztonság főhadiszállására, hogy leleplezzék a szolgálatok törvénysértő működését. Ez lesz a „Duna-gate botrány”, amely még a szabad választásokat megelőzően elvezetett a biztonsági szolgálat „rendszerváltásához”.²⁴

III.

De ahhoz, hogy még árnyaltabban lehessen az 1988 és 1989 közötti szegedi változások történetét áttekinteni, a kontraszt kedvéért érdemes kissé visszatekinteni egészen 1988. márciusára.

A Kádár-korszakot búcsúztató 1988-as március 15-e az utolsó, még megtorolt ellenzéki ünnepség volt. A Budapesti Rendőrfőkapitányság a nemzeti ünnep reggelén ismét „preventív őrizetbe” vett ismert ellenzéki személyiségeket. Mintegy 15 ezren tüntettek a fővárosban.²⁵ Azt már a szegedi jelentésekből lehet tudni, hogy a pesti reggeli gyorsra mintegy 100–120 fiatal szállt fel. Kokárdákat látva a szolgálat joggal sejtette, hogy a fővárosi rendezvényekre utaznak.

A szegedi intézkedési terv is a megelőzés jegyében született, és a március 15-i biztosításra készülő Rendőr-főkapitányság is a korábbiakhoz hasonló ellenségképet vázolt fel, és ennek megfelelően dolgozták ki az intézkedési tervet is.²⁶

24 A „Duna-gate” ügy jelentősége a rendszerváltás történelmében – politológiai értelmezési lehetőségek. Acta Juridica et Politica, Szeged, 2006. 131. o.

25 Gyarmati György: Március hatalma – a hatalom márciusa: fejezetek március 15. ünneplésének történetéből. Budapest, Paginarum, 1998. 230. o.

26 Intézkedési terv a március 15-i ünnepség-sorozat rendőri biztosítására. Csongrád megyei Rendőrfőkapitányság állambiztonsági szerveinek iratai. ÁBTL 1.12.4. 7. d. 1988. III. 11.

Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság
S z e g e d

Szám: /1983.

"Szigorúan titkos!"

.....sz. példány

INTÉZKEDÉSI TERV

**A március 15-ei ünnepség sorozat rendőri
biztosítására**

Az 1848-49-es magyar szabadságharc 140. évfordulóján megyénk városaiban és több községében emlékünnepekre, koszorúzásra kerül sor.

A rendezvények zavartalansága érdekében a nyílt és operatív rendőri erők - helyi tervek alapján - biztosítják a közrend, közbiztonság fenntartását.

Egyértelműen nem zárható ki, hogy ellenséges, ellenzéki elemek az ünnepségre egybegyűltek körében a nehézedő élet-körülmények miatti elégedetlenséget kihasználva állam ellenes hangulatot igyekeznek kelteni. Az esetleges rendbontások megakadályozása érdekében a biztosításon túlmenően készenléti és tartalék szolgálatot képezünk.

A rendezvényeken elsősorban a fiatalabb korosztály megjelenése várható. Ettekori sajátosságuk révén érzelmileg könnyen befolyásolhatók, az ilyen összetételű tömeg szélsőséges magatartást tanúsíthat.

I.

Az esetleges rendbontások megakadályozása érdekében működési területünkön az alábbi erőket vethetjük be.

- 1./ Az operatív biztosítás érdekében az állambiztonsági szervtől 30-an, a bűnügyi szolgálattól 43-an teljesítenek szolgálatot a kapitánysági biztosítási tervekben meghatározottak alapján.
- 2./ A nyílt rendőri biztosításokat 118 közbiztonsági és közlekedési beosztott, 66 önkéntes rendőr és 77 ifjú gardista hajtja végre.

- 2 -

- 3./ Az együttműködésre utalt erők közül a 6. HÖR Kerület-parancsnokság Kiskunhalason 1. század erővel készenléti szolgálatot lát el 14-én 17.00 órától 16-án 08.00 óráig. Riadó esetén 15 perc alatt érik el a menet készenlétet kb. 60 perc menetidő után érkeznek Szegedre. Az állomány felkészítése megtörtént, a század rendelkezik a szállításhoz szükséges gépjárművekkel és egyéb technikai eszközökkel.
- 4./ A Munkásőrség Megyei Parancsnoksága munkásőr egységenként egy-egy szakasz erővel készenléti szolgálatot lát el 14-én 08.00 órától 16-án 06.00 óráig. Riasztásuk az ügyeleteken keresztül oldható meg.
- 5./ A Szegedi Tiszthelyettes-képző Iskola hallgatóiból 1. század erő (130 fő) áll rendelkezésre a készenléti idő alatt. A szállításhoz szükséges gépjárművekkel rendelkeznek, 1 órán belül igénybe vehetők.
- 6./ Az MN 9145 alakulat az együttműködési terv alapján egy zászlóalj erővel vehető igénybe karhatalmi feladat végrehajtására.
- 7./ A Tűzoltóság Megyei Parancsnoksága 14-én 16.00 órától 16-án 07.30 óráig 1 vizágyuval felszerelt 6000 literes tűzoltó gépkocsit és 3 kezelőt tart készenlétben. Szükség esetén 60 illetve 90 másodperc alatt kivonul a lak-tanyából.

II.

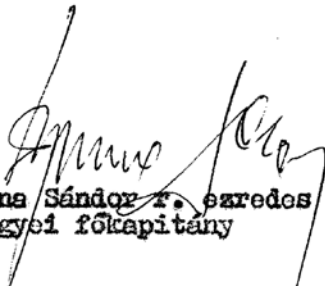
F e l a d a t o k :

- 1./ A nemzeti ünnep ideje alatt kerülni kell a tulbiztosítást, intézkedni kell arra, hogy az utca képe ne változzon. A szolgálatban lévő rendőrök közterületen ne csoportosuljanak, a konfliktus helyzeteket kerüljék el. Az intézkedéseket a differenciáltság, higgadtság és körültekintés jellemezze.
- 2./ Karhatalmi jellegű beavatkozást csak engedélyem alapján lehet foganatosítani.
- 3./ A spontán koszorúzás megengedett. A tömegkommunikációs eszközök engedéllyel rendelkező munkatársait feladatukban akadályozni nem szabad.
- 4./ Az állomány felkészítését, feladatait a kapitánysági tervek alapján kell végrehajtani.

- 3 -

- 5./ A készenléti idő alatt a főkapitányság személyi állománya köteles elérhető helyen tartózkodni és bevethető állapotát megőrizni.
- 6./ A központi ügyeletet a készenlét időtartamára meg kell erősíteni az AB szerv beosztottaival.
- 7./ A rendezvények nyílt rendőri biztosításának terv szerinti végrehajtását a megyei közbiztonsági és közlekedési osztályon keresztül ellenőriztetem.
- 8./ A jelentéstétel rendjét a 2/1984. sz. intézkedésem alapján határozom meg.

S z e g e d, 1988. március 11.

Dr. Barna Sándor r. ezredes
megyei főkapitány

Készült: 3 példányban
1 példány 3 lap
Kapják: 1.sz. pld. Titkárság
2.sz. pld. Közbiztonsági Helyettes
3.sz. pld. AB Helyettes

Fokozott ellenőrzés alá vonták a különnyilvántartásban szereplő, társadalomra veszélyes elemeket, a volt politikai elítélteket, és mindazokat, akik ellenséges röplapszórásért, falra írásért, államellenes izgatásért voltak már elítélve és „aktivizálódásuk várható”.

Az állambiztonsági szolgálattól harmincan, a bűnügyi szolgálattól pedig negyvenhárman vettek részt az operatív biztosításban, míg a nyílt rendőri biztosítást száztizennyolc közbiztonsági és közlekedési beosztott, hatvanhat önkéntes rendőr, továbbá hetvenhét Ifjú Gárdista látta el. Készenléti szolgálatba helyezték a kiskunhalasi 6. határőr kerületparancsnokság egyik századát, hogy riadó esetén

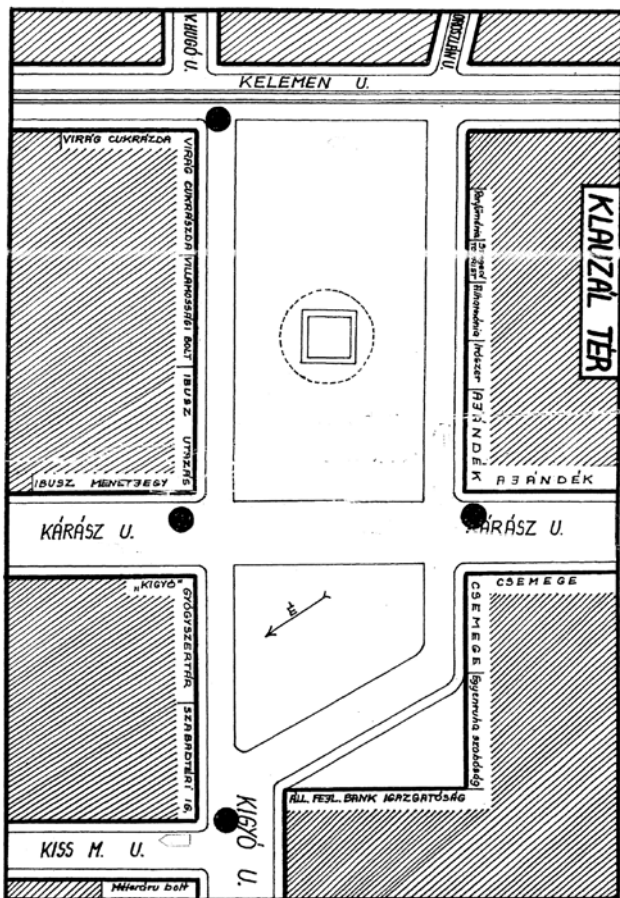
hatvan perc menetidő után Szegedre érkezhesse²⁷ (emlékezetes, hogy 1956 októberében kiskunmajsai lövészezred egyik zászlóalját irányították Szegedre).

Emellett készenléti szolgálatot látott el a munkásőrség megyei parancsnoksága, százharminc fős századdal a Szegedi Tiszthelyettes-képző Iskola, de kilátásba helyezték a Néphadsereg egy zászlóaljának igénybe vételét is a karhatalmi feladatok végrehajtására. Ráadásul egy perc alatt elhagyhatta a tűzoltóság megyei parancsnokságát az a vízágyúval felszerelt tűzoltókocsi, amely hatezer liter vízzel volt „felfegyverezve”.

K I M U T A T Á S													
az 1988. március 15-ei biztosítások erő, eszközeiről													
Megnevezés	e r ő					e s z k ö z ö k							
	biztosít	tartalék	készenlét	ügy. megerősítése	összesen	szgk	tgk	autóbusz	vízágyú	könnygézer.	nosz. gumib.	kh-i sisak	vétőpajzs
állambiztonsági beo	8	-	-	1	9								
bűnügyl beosztott	36	6	-	1	43								
közb. és közl. beo	79	25	11	3	118	26				105	24	120	10
önkéntes rendőr	55	10	-	1	66								
ifjú gárdista	77	-	-	-	77								
Munkásőr	-	-	150	1	151		6						
BN 9145-től	-	-	250	-	250		10						
6. HŐR Ker. Pk-ságtól	-	-	60	-	60		3						
Tűzoltóság	-	-	3	-	3				1				
BM Thts-képző Iskoláról	-	-	130	-	130	1	3	1					
Mind összesen	255	41	608	7	907	27	22	1	1	105	24	120	10

A koordinációs törzs operatív parancsnokságát a Klauzál téri Démász-székházban helyezték el, melynek parancsnoka köteles volt együttműködni a helyszínen lévő párt- és KISZ-vezetőkkel. Minden rendkívüli eseményről, ellenséges cselekményről a BM csoportfőnökségen túl természetesen a megyei pártbizottság első titkárát is tájékoztatni kellett.

²⁷ Bálint László: 1956. A forradalom Szegeden. Magyar Politikai Foglyok Szövetsége, Szeged, 2000. 110. o.

A nagy készülődés ellenére a szolgálat kerülni akarta a túlbiztosítás látványát, ezért felhívták a figyelmet arra, hogy a szolgálatban lévő rendőrök ne csoportosuljanak az utcán és kerüljék a konfliktushelyzeteket. Engedni kell a „spontán koszorúzást” és karhatalmi jellegű beavatkozást csakis a megyei főkapitány engedélyezhet. Erre végül nem került sor, a készültség intézkedései túlzottan bizonyultak. A nap folyamán csupán 12 előállításra került sor, többségükben az egyetemi hallgatók által a Sárkány-művekben és a Béke „tanszék”-en „ittas állapotban elkövetett izgatás” elkövetésének alapos gyanújával.

IV.

A megyei szintű állambiztonsági intézkedések végső forrása természetesen a pártközpontnak az állambiztonsági szolgálatok pártirányítását végző Közigazgatási és Adminisztrációs Osztályának direktívái voltak. Az itt, 1988. június 7-én készített 1989. évi feladatterve szintén a korábbi ellenségkép változatlanságát sugallja²⁸:

28 A KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának munkaterve. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár (MNL OL) M-KS-288-31/I. ö.e.1988. 06. 07.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS ADMINISZTRATÍV OSZTÁLYA	KAO/523/1988. sz. Készült: 1 gépett és 56 soksz. példányban
Látta: Fajti György elvtárs	
A KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának	
MUNKATERVE	
1988. július 1-től december 31-ig	
<u>Az elemző alosztály feladatkörében</u>	
Felelős: Földesi István elvtárs	
1. Közreműködünk az ellenzéki ellenséges csoportok tevékenységével kapcsolatos politikai döntések végrehajtásának megszervezésében.	
2. Folyamatosan figyelemmel kísérjük és elemezzük az állampolgárok kezdeményezéseit, önszerveződő csoportok helyzetét, s a szükségessé váló kérdésekben politikai döntést kezdeményezünk.	

Az elmozdulást a Központi Bizottság 1988. november 22-i ülésén hozott határozata volt hivatva jelezni, amely új alapokra kívánta helyezni az MSZMP és az állami szervek viszonyát is. Eszerint a Központi Bizottság tiszteletben tartja az országgyűlés kizárólagos törvényhozói szerepét, a Minisztertanács önállóságát és felelősségét a kormányzati munkában. Megszünteti a kormányzati tevékenységi körök – közöttük a kül- és belügyek, a honvédelem – közvetlen irányítását, a párt és állami testületek működésének párhuzamosságait.²⁹

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI POLITIKAI BIZOTTSÁGA	Látta: Lukács János
A Központi Bizottság 1988. november 22-i határozata	
a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság munkarendjéről, munkamódszeréről, a KB munkabizottságainak, munkaközösségeinek és apparátusának feladatköréről	
A Központi Bizottság tiszteletben tartja az Országgyűlés kizárólagos törvényalkotói szerepét, a Minisztertanács önállóságát és felelősségét, biztosítja a kormányzati munkában a támogatja tevékenységét. A párt és az állami szervek hatáskörének szétválasztása, munkamegosztásának kialakítása során megszünteti a állami, a kormányzati tevékenységi körök – közöttük a kül- és belügyek, a honvédelem – közvetlen irányítását, a párt és az állami testületek működésének párhuzamosságait.	

²⁹ MSZMP KB kibővített ülés 1988. november 22. MNL OL M-KS 288. f. 4/246-247. ó. e. Lukács János, az MSZMP Központi Bizottsága titkárának munkapéldánya.

A döntésnek a gyakorlati életbe való átültetése a központi szerveknél is akadozva realizálódott, pl. az MSZMP KB ekkor létrehozott és Grósz Károly főtitkár elnöketével működő Nemzetközi, Jogi, és Közigazgatáspolitikai Bizottsága egészen 1989 júliusig éppen úgy viselkedett, mint a korábbi Politikai Bizottság. A Bizottság a Központi Bizottság 1988. december 15-ei döntése alapján jött létre.³⁰

- Elnöke: Grósz Károly (az MSZMP főtitkára),
- Titkára: Horn Gyula (KB-tag, külügyminisztériumi államtitkár)
- Tagok: Borbély Sándor (KB-tag, a Munkásőrség országos parancsnoka),
- Fejti György (a KB titkára),
- Fock Jenő (KB-tag, a Minisztertanács nyugalmazott elnöke, a MTESZ elnöke),
- Horváth István (KB-tag, belügyminiszter),
- Kárpáti Ferenc (KB-tag, honvédelmi miniszter),
- Korom Mihály (KB-tag, nyugalmazott KB-titkár, az Alkotmányjogi Tanács elnöke),
- Kótai Géza (KB-tag a KB Külügyi Osztályának vezetője),
- Szűrös Mátyás (a KB titkára),
- Várkonyi Péter (KB-tag, külügyminiszter).

A Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság első ülésén – 1989. február 3-án – megtárgyalta a munkarendjét, rögzítette, hogy „az MSZMP KB állandó bizottsága, feladata javaslatok, állásfoglalások előkészítése a KB és a PB részére a nemzetközi élet, a jogalkotás és joggyakorlat, a közigazgatási és védelmi politika kérdéseiben.”³¹ Hogy valóban éltek az állami életbe való beavatkozás lehetőségével arra elég megemlíteni, hogy utolsó, 1989. június 9-i ülésükön az érintett állami vezetők beszámoltatása után hosszasan és részletesen megvitatták „A szocialista országok helyzete, kapcsolatok a szocialista országokkal”, valamint „A bel- és állambiztonság kérdései” című napirendi pontokat.³²

3./ Napirendi pont

Előadó: Horváth István elvtárs

klós

Meghívott: Földesi István, Csillik András, Pallagi Ferenc elvtárs

lészó

Hozzászólt: Horn, Várkonyi, Grósz, Szűrös, Fock, Kárpáti, Fejti, Pallagi elvtárs.

30 MSZMP KB ülés 1988. december 15. MNL OL M-KS 288. f. 4/248-249. ő. e.

31 Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság ülése 1989. február 3 MNL OL M-KS 288. f. 62/1. ő. e.

32 Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság ülése 1989. június 9. MNL OL M-KS 288. f. 62/5. ő. e.

A vita résztvevői egyetértettek az anyag fő megállapításaival. A belpolitikai értékelő részt többben vitathatónak tartották, s egyetértés volt abban, hogy az anyag ne kerüljön szélesebb fórum elé. Vita volt arról, hogy a társadalmi robbanás és a konzervatív visszarendeződés mellett a jobboldali veszélyt, az ellenséges tevékenységet is figyelembe kell venni.

Egyetértés volt abban, hogy a bel- és állambiztonsági szervekre a jövőben is szükség van, tevékenységüket azonban nyílt jogszabályokban kell rendezni, biztosítani a megfelelő nyilvánosságot. A vita résztvevői egyetértettek azzal, hogy két szakaszban célszerű lenne az állambiztonsági szervek átszervezését megvalósítani. A második szakasz hosszútávú feladat.

Elhangzott, hogy a kormányzópártnak döntő befolyással kell rendelkeznie e szervezetben. Célszerű nagyobb figyelmet szentelni a pénzvilággal és az emigrációval kapcsolatos munkának, belső kérdésekben a szuverénitás védelmét és az erőszakos cselekedetek elleni harcot kell feladatul tűzni. Helyes lenne az információáramlást gyorsítani.

Alapvetően egyetértés volt abban, hogy a katonai elhárítás kerüljön a HM-hez, ennek konkrét feltételeit a miniszterek egyeztessék. A többség egyetértett azzal is, hogy önálló katonai felderítő szervre is szükség van, ezért indokolatlan a BM és HM hirszerzés összevonása.

Regionális szinten még inkább nehézségek mutatkoztak az államapparátus pártközpont által meghirdetett „párttalanítás” terén. Erre példával szolgálhat a Csongrád megyei Rendőrfőkapitányság állambiztonsági osztályának 1988. december 30-án elfogadott 1989. évi munkaterve.³³ Feltűnő, hogy kiindulópontjának nem a novemberi Központi Bizottsági, hanem az 1988. évi májusi 20-22-i országos párttervezlet határozatát tekintette.³⁴ Ez pedig Grósz Károly miniszterelnök pártfőtitkárrá választásával éppen a kormányzati munka pártirányításának megerősödését valószínűsítette. Amint az általa vezetett Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság tevékenységéből kiderül nem is teljesen alaptalanul.

A Munkaterv a Csongrád megyei állambiztonsági feladatok körében az alábbiakat tette az első helyre:

„A belső reakció ellenséges tevékenységének elhárításánál alapvető feladatnak tekintjük a megelőzést, a jogpolitikai elvek és követelmények gyakorlati érvényesülését. Az egyesületi és gyülekezési jogról szóló törvény életbe lépésével³⁵ várható az alternatív csoportok további szerveződése, tevékenységük élénkülése. Ennek megfelelően figyelmet fordítunk a szocialista társadalmi rendszerünk alapjait veszélyeztető, az egyesületeket erre a célra felhasználni szándékozó személyekről mélyégi információk beszerzésére. Operatív intézkedéseinket folyamatosan igazítjuk a politikai követelményekhez.”

Ennek érdekében „munkánk középpontjában mindenkor a szocialista társadalmi rendszerünk alapvető érdekeinek érvényesítése áll. A megye vezetését információink gyors átadásával folyamatosan segítjük. Az MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága első tikárát a belső reakció elhárítása megyei tapasztalatairól rendszeresen, azonnalos ügyekről soron kívül tájékoztatjuk.”

A kulturális életnek a bevezetőben említett veszélyeztetettségét abban látta a Munkaterv készítője, hogy a megyében megjelent alternatív szerveződések erőteljes negatív hatást váltanak ki ezen az elhárítási vonalon. „Megyénk kulturális életében is megjelentek az alternatív szerveződések, Bonyolultabbá teszi a helyzetet, hogy a tömegkommunikációban és a művészeti életben a megnyilvánulási lehetőségeket nem tartják kielégítőnek, más, új formákat keresnek. Várhatóan tovább növekszik e réteg pesszimizmusa, kiábrándultsága, mely vezetőellenességük erősödésében, a negatív jelenségek túlhangsúlyozásában nyilvánulhat meg.”

A tömegkommunikáció területének pedig azzal kívánt kiemelkedő jelentőséget tulajdonítani a Munkaterv, hogy fő feladatként a „hálózati pozíciók megerősítését” tekintette az újságírók körében.

33 Lásd I. sz. jegyzet.

34 MSZMP Központi Bizottság kibővített ülése 1988. május 22-23. MNL OL M-KS-288. f. 4/237-239. ö. e.

35 Az egyesületi jogról szóló 1989. évi II. törvényt, illetve a gyülekezési jogról szóló III. törvényt a Magyar közlöny 1989. január 24-i számában hirdették ki.

Változatlan szellemben és tartalommal adta elő beszámolóját Barna Sándor megyei főkapitány a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság 1989. február 6-i vezetői értekezletén is: *„A májusi országos értekezletet követően egyes csoportok és személyek részéről a megyében is felerősödtek azok a törekvések, amelyek a demokratizálódást és a politikai intézményrendszer átalakítását az osztályadalmi érdekekkel ellentétesen értelmezve, szocializmus ellenes irányban kívánták felhasználni. Céljaikat az alternatív szervezetek keretei között, azok befolyása útján látták megvalósíthatónak. Az országos és helyi társadalmi mozgások új politikai tényezőket hoztak létre. Az év második felében 18 alternatív szerveződésnek alakult helyi csoportja”*.

Ez a 18-as szám, amikor a főkapitány a belügyminisztériumban 1989. szeptember 4-én beszámolt a Csongrád megyében az elmúlt négy évben végzett munkájukról, már 43-ra emelkedett.³⁶ Sokadszorra hangzott el az az állambiztonsági megállapítás is, hogy Budapest után Szegeden jelentkeznek a legerősebben „az MSZMP irányvonalától eltérő politikai törekvések”.

Az állambiztonsági munka elbizonytalanodásának magyarázatául némi pártbírálatot is megkockáztatott a jelentés. Eszerint negatíve érezte a hatását, hogy az MSZMP-n belül megjelentek eltérő nézetek, viták. Már ebben a jelentésben is megfogalmazódott a feladat, hogy személyenként kell felülvizsgálni a megyei nyilvántartásában szereplő 4960 fő „rendszerbentartásának” indokoltságát. E munka végeredményét már a szolgálat éves jelentése is tartalmazta. A jelentéstevő Várhegyi Ferenc, a főkapitány állambiztonsági helyettese megállapította, hogy a megváltozott bel- és külpolitikai körülmények között a közel ötezer nyilvántartott személy több mint 90%-ának a törlése vált szükségessé. Ide tartoztak többek között a jogellenesen külföldre távozottak, majd amnesztiával hazatértek, egyes vallási közösségek tagjai, az 1945 előtti fegyveres erők és testületek hivatásos állományú tagjai, de mindenekelőtt – és itt tükrözi 1989 a legjellemzőbben 1956-ot – a forradalmi eseményekben részt vett személyek.

Az 56-osok említett számszerű többségét a nyilvántartásban elsősorban a megtorlások idején rendszeresített közbiztonsági őrizettel kapcsolatos intézkedések magyarázzák. A közbiztonsági őrizet intézményét azokra a személyekre nézve vezették be, akiknek a „tevékenysége, illetőleg magatartása – az 1956/31. tvr. értelmében – „a közrendet, közbiztonságot, különösen pedig a termelő munka és a közlekedés zavartalanságát veszélyezteti”.

36 Csongrád megyei Rendőrfőkapitányság állambiztonsági szerveinek iratai. ÁBTL 1.12. 4. 7. d. 10-52/15/1989.

**1956. évi 31. számú törvényerejű rendelet
a közbiztonsági őrizetről.³⁷**

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az ellenforradalmi elemek, valamint a közbiztonság és a közrend helyreállítását, illetőleg megszilárdítását gátló személyek káros tevékenységének megakadályozására az alábbiakat rendeli el:

1. §. Azt, akinek tevékenysége, illetőleg magatartása a közrendet, közbiztonságot, különösen a termelő munka és a közlekedés zavartalanságát veszélyezteti, közbiztonsági őrizetbe (a továbbiakban: őrizet) lehet helyezni.

2. §.³⁸ Az őrizetet — az illetékes ügyész jóváhagyásával — a rendőrhatalóság rendeli el; fogatonosításáról a rendőri hatóság gondoskodik.

3. §. Az őrizetbe helyezett személy ügyét a legfőbb ügyész az őrizetbevételtől számított harminc napon belül hivatalból felülvizsgálja. Ha az őrizet feltételei nem állanak fenn, vagy megszűntek, nyomban intézkedik annak megszüntetése iránt. Ezt a felülvizsgálatot az őrizetbevételtől számított három hónapon belül meg kell ismételni.

A fogvatartás maximális időtartama az első rendelkezés szerint – ügyészi jóváhagyás mellett – 6 hónap volt, majd ezt úgy módosították, hogy ez kétszer hat hónappal meghosszabbítható. Ezek a szabadságelvonó intézkedések nem kötődtek büntetőeljáráshoz. Végrehajtásukra nem bírósági döntés alapján került sor, ami az elrendelést is és a végrehajtást is rendkívüli módon leegyszerűsítette. Gyakran maga a hosszan elhúzódó eljárás volt a büntetés. 1956–1959 között országosan 35 ezer ember ellen indult büntetőeljárás, 26 ezer ember került bíróság elé, 22 ezer embert ítéltek el, 13 ezer ember került internáló táborba, 10–20 ezer emberre terjedt ki a lakhelytől való kitiltás³⁷. A szegedi adatokat először 1957. május 17-én jelentette a Belügyminisztériumnak Vincze Zoltán rendőrkapitány. Eszerint „*Szeged város területén ellenforradalmi magatartása miatt összesen 75 személy lett internálva*”.³⁸

37 Zinner Tibor: *A kádári megtorlás rendszere*. Budapest, Hamvas Intézet, 2001. 449. o.

38 *A szegedi rendőrség az októberi ellenforradalom idején*. Vincze Zoltán városi rendőrkapitány jelentése a Belügyminisztériumnak 1957. május 17. Csongrád megyei Rendőrfőkapitányság állambiztonsági szerveinek iratai. ÁBTL I.12. 4. 7. d. sz. n. A szövegben szereplő számot a jelentés gépelése közben kihagyták, nyilván gyors változásaira tekintettel, végül tollal beírva egészítették ki a szöveget.

Pontosabb összesítések hiányában a Csongrád megyei adatokat csak valószínűsíteni lehet. Bálint László a szegedi megtorlásokkal foglalkozó könyvében 357 internálási esetet regisztrált.³⁹ Mivel az internáltakat, közbiztonsági őrizetben lévőket szabadulásuk után az „antidemokratikus elemek nyilvántartásába” sorolták, figyelő-, azaz „F”-dossziét nyitottak rájuk, a későbbiekben igazolódott, hogy 1956 megtorlásainak hosszú árnyéka egészen a rendszerváltásig húzódott. Így érthető az is, hogy miért szerepelhettek 1989-ig a megyei nyilvántartásban regisztrált 4960 fő között jelentős számban az ötvenhatosok.

V.

1956 és 1989 kapcsolatának sajátos összefüggéseit dokumentálják a rendszerváltás idején készült napi operatív információs jelentések (NOIJ). Ezt a jelentési rendszert 1979. január 2. és 1990. január 12. között működtette a III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség. A 22/1978. sz. BM parancs értelmében a szakszolgálat kivételével valamennyi Csoportfőnökségtől, minden megyei- (budapesti) rendőr-főkapitányság állambiztonsági szervétől alapjelentések sokasága érkezett naponta a Főcsoportfőnökséghez. A beérkezett alapjelentésekből az Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárságon állították össze a főcsoportfőnökség összefoglalóját, amely a belügyi és a politikai vezetés tájékoztatását látta el.

A 22/1978. BM számú parancsban elrendelt nap operatív információs jelentések kódjelei	
FORRÁSOK:	
"SZT" és "T" állomány	ATA
AB tisztek megállapításai, értesülései	ASZA
Hálózati kategóriák:	
- ügynök	HU
- titkos megbízott	HME
- titkos munkatárs	HMT
Alkalmi operatív kapcsolat	AK
Társadalmi kapcsolat	TK
Hivatalos kapcsolat	HK
Állampolgárok bejelentése	IBE
"K" ellenőrzés	K/3
Operatív technika:	
- 3/a rendszabály	TA
- 3/e rendszabály	TE
Vizsgálat:	V/1
Rádió elhárítás	R/5
- koordinációból származó információ	R/5-KA

Az állambiztonsági szervek 1989-ben is intenzíven működő napi jelentő rendszerét a telefonlehallgatás, a postai küldemények operatív ellenőrzése, valamint a hálózati személyek – titkos megbízott, a titkos munkatárs – képezték, ezek adták a

39 Bálint László: *A megtorlás Szegeden*. Belvedere, Szeged, 2004. 165-216.

NOIJ információforrásainak kétharmadát. A többi a hivatalos kapcsolatok, illetve az állambiztonsági tisztek értesüléseiből származott.⁴⁰

A napi jelentő rendszer egy évtizedes működése alatt nagy átlagban évi hatezer (napi mintegy 18) alapinformációt küldött a központnak, amelynek közel a fele jelent meg a NOIJ összefoglaló jelentéseiben. Az 1989-es információk adatai is ezt támasztják alá: naponta mindegy 8-10 jelentés olvasható az összefoglalókban. Ebből 1989-ben 335 jelentés a Csongrád megyei RFK állambiztonsági osztályától származott.⁴¹ Ezek közül pedig 16 olyan esemény kerül megemlítésre, amelyek közvetlenül a város, a megye 1956-ával álltak kapcsolatban.

Ezek sorában az első egy 1989. január 6-i, hódmezővásárhelyi jelentés, ahol a Magyar Demokrata Fórum helyi csoportja tartott zártkörű rendezvényt 1956-ról.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. január 06. (1)

HMB 12-12

1989. január 3-án 17.30 és 22.00 óra között Hódmezővásárhelyen az ifjúsági házban a Magyar Demokrata Fórum helyi csoportja kb. 200 fő részvételével zártkörű rendezvényt tartott, melynek témája az 1956-os események értékelése volt.

Témája az 1956-os események értékelése volt. Az elnökség tagjai volt: Csurka István, Lezsák Sándor, Rácz Sándor, Fónay Jenő, Kertész Dezső és dr. Grezsa István.

Lezsák Sándor előadásában kifejtette: 1956-ban a forradalom felkeléssé, majd szabadságharcra változott. A fegyveres harc kirobbanása a moszkvai vezetés és a helyi kommunisták szándékos provokációja volt a demokratikus fordulat megakadályozására. Rácz Sándor az eseményeket úgy adta elő, hogy október 23-a békés forradalomnak indult, melyet az ávósoknak a rádiónál elkezdett vérengzése változtatott fegyveres harccá. Szerinte a kommunisták mindig hazudtak, Kádár ugyanolyan cinikus diktátor volt, mint elődei, s ebben a kérdésben Grósz Károly sem különb, aki „Miskolcon ’56-ban ávósként kivégzéseket vezényelt.” Az a véleménye, hogy a munkásosztály csak játékszer a kommunisták kezében. Az ország helyzetét hasonlóknak ítéli, mint 1956-ban. Csurka István óvatosságra, körültekintésre és megfontoltságra intett. Higgadt hangvétele elütött az előző előadók heves stílusától és a hallgatóság egy részének nemtetszését váltotta ki.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt.

40 Petrikné Vámos Ida: *Iratok a Történeti Hivatalban. A történeti Hivatal Évkönyve*. Trezor 1. Történeti Hivatal, Budapest, 1999. 29-30

41 Napi Operatív Információs Jelentések. ÁBTL 2. 7. 1. Csongrád Megyei Rendőrfőkapitányság Állambiztonsági Osztály 1989. Teljes gyűjteményüket lásd a kötet kronológiai összeállításában.

Elgondolkodtató, későbbi szerepléseire tekintettel akár meglepő is lehet a jelentés utolsó információja, mely szerint „*Csurka István óvatosságra, körültekintésre és megfontoltságra intett...*”⁴²

A Szabad Demokraták Szövetségének 1989. január 23-i szegedi összejöveteléről adott jelentésben szerepel a hír arról az elképzelésről is, hogy egy kiadni tervezett, három részből álló röplap egyik hasábjában az 1848-as 12 pontot, a következő az 1956-os 16 pontot tartalmazza, a harmadik hasáb pedig kb. 20 pontban mai aktualitású követelésekből fog állni.

Szigorúan titkos!

XIII. 1989. január 23. (6)

1. HMB 12-14

A Szabad Demokraták Szövetsége szegedi szervezete 1989. január 19-én este összejövetelt tartott a Bartók Béla Művelődési Házban.

A 13 fős rendezvényen Jankó Attila, a szegedi csoport vezetője tartott tájékoztatót a múlt heti budapesti SZDSZ tanácskozásról és a szervezet programtervezetéről.

Dr. Kertész Dezső földéaki körzeti orvos bejelentette, hogy január 27-én 17 órakor a földéaki művelődési házban Mécs Imre budapesti lakos előadást fog tartani az SZDSZ-ről.

Ezen a rendezvényen fogják megalakítani – dr. Kertész vezetésével – az SZDSZ helyi csoportját.

Az SZDSZ egy három hasábra osztott röplapot kíván terjeszteni és sokszorosítani, amit március 15-én az egész országban terjeszteni fog. A szöveg egyik hasábjában az 1848-as 12 pontot, a következő az 1956-os 16 pontot tartalmazza, a harmadik hasáb pedig kb. 20 pontban mai aktualitású követelésekből áll. Az SZDSZ március 19-én Budapesten nyilvános fórumot tervez tartani.

- tájékoztatjuk az MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága első titkárát és a BM III/III-4. és III/III-2. Osztályait.

Rajki András r. fhdgy.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány ab. helyettese

Egy 1989. február 10-i jelentés „A Holnap Stúdiója” elnevezéssel Szegedre tervezett MDF filmstúdió megalakulásának terveiről számol be. Eszerint elsőként az 1956 után halálra ítélt, majd kegyelmet kapott Fónay Jenőről kívánnak filmet készíteni.

42 A 90-es évek közepén Csurka István köré csoportosuló politikai közösség jelezte a jobboldali radikalizmus markáns megjelenését a hazai közéletben. Kiss Balázs (1994): *Tagoltság és világkép. Csurka István politikai írásai*. In: Balogh István (szerk.): *Törésvonalak és értékválasztások*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest. 483-513. o.

Június elején már a Nagy Imre újratemetésének szervezése körüli tervekről szólnak a jelentések: a rendezők toborzásáról és a sajtónyilvánosság megtervezéséről.

Titkos!

XII. 1989. június 06. (75)

Az MDF központi vezetősége 2500 rendező beállítását tervezi június 16-án Nagy Imre és társai temetésén. Felhívták a vidéki szervezeteket, hogy rendezőket delegáljanak. Szegedről 25–30 fő közreműködését kérték. A karszalagokat postai úton is továbbítják.

A Magyar Demokrata Fórum vásárhelyi szervezete a „Déli Napló”-ban kéri megjelentetni, hogy 1989. június 16-án 18.00 órai kezdettel 1956 áldozatainak szentelt gyászmisére kerül sor a hódmezővásárhelyi belvárosi rk. templomban.

Az MDF a fenti hír közlésekor kéri neve említésének mellőzését, ajánlja Nagy Elek c. prépost, főesperes nevének közzétételét.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes

főkapitány áb. helyettese

=nr. 118 891006 09.35=

Titkos!

XII. 1989. október 06. (118)

LBE 12-12

A szegedi Ellenzéki Kerekasztal szervezetei 1989. október 23-án 19.00 órától 21 óráig ünnepi megemlékezést, politikai nagygyűlést szerveznek Szegeden, az Aradi vértanúk terén. A rendezvényen dr. Raffay Ernő és dr. Kertész Dezső mondanak beszédet. A rendezvényen résztvevők várható létszáma 10000 fő. A rend fenntartására 100 fős rendezőgárdát a rendező társadalmi szervezetek biztosítanak. A rendezvény szervezői EK képviselője: Ökrös Tamás Szeged, [...] szám alatti lakos.

Intézkedés:

- az információs továbbítjuk a BM III/III-7. Osztálynak;

- a rendezvény előkészületeiről operatív úton információkat gyűjtünk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc. r. alezredes

áb. értékelő tiszt

főkapitány áb. helyettese

Október elején pedig már a forradalom évfordulójára készültek a pártok.

XII. 1989. október 06. (119)

Kiegészítő információ az 1989. október 6-án 118-as sorszámmal leadott jelentéshez:

ER 12-12

1989. október 6-án Szabó Béla szegedi MDF aktivista megkereste az MN 9145 számú alakulat parancsnokát és kérte, hogy 1989. október 23-án az Aradi vértanúk terére szervezett rendezvényen a Nagy Imre és társai emlékére állított kopjafához biztosítson díszőrséget. A parancsnok Sz.B. kérését diplomatikusan visszautasította azzal, hogy ehhez központi állásfoglalásra van szükség.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

áb. értékelő tiszt

dr. Várhelyi Ferenc. r. alezredes

főkapitány áb. helyettese

És hogy a szélsőbal irányából is gyűjtötték az információkat az állambiztonsági szervek, bizonyíték egy 1989. október 12-i röplap:

=nr. 121 891012 14.25=

Titkos!

XII. 1989. októbert 12. (121)

LBE 12-12

1989. október 12-én Szeged több pontján a postaládákba egy 21x15 cm-es nagyságú röpcédula volt bedobva, melynek írógéppel írt szövege: „Rohadt disznók, adjátok vissza a fegyvereinket és gyertek dolgozni! Ne a nyugattól várjátok a segítséget, mert 23-án beledöglötök!”

Intézkedés:

- az elkövető(k) kilétének megállapítására adatgyűjtést végzünk;

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

áb. értékelő tiszt

dr. Várhelyi Ferenc. r. alezredes

főkapitány áb. helyettese

Végül a legutolsó szegedi operatív jelentés már az év végi romániai eseményekhez kapcsolódott, amikor három párt szervezett Nagylaknál gyászszertartást a határon túli halottak emlékére.

=nr. 148 89.12.22. 14.30=

Titkos!

XII. 1989. december 22. (148)

HK 12-14

1989. december 24-én 23.00–24.00 óra körüli időszakban a Hunnia Filmstúdió szervezésében, az MDF, SZDSZ, FIDESZ támogatásával gyászszerbartást kíván tartani a nagylaki nemzetközi közúti határátkelőhely mellett, közvetlenül a román határnál. Az eseményre 5 különböző felekezeti papot hívnak meg, a gyászszerbartást filmre veszik.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/II-12. Osztályt.

dr. Várhelyi Ferenc. r. alezredes

főkapitány áb. helyettese

**

Történelmünk utolsó fél évszázadának kétségtelenül két legjelentősebb, sorsfordító eseménye az 1956-os forradalom és az 1989-90-es rendszerváltás.

Utóbbi a maga természetességével tekintette forrásának 1956 célkitűzéseit, magát pedig az akkori követelések és értékek folytatójának.

A későbbiekben ennek a kezdetben még magától értetődő együttlétezésnek, folyamatosságnak a megszakadása egyre inkább az újonnan formálódó emlékezetpolitikák áldozatává tette a két történelmi korszak közös értelmezését. Egyre inkább a különbségekre, a távolságokra került a hangsúly, mintsem a szabadság alapértékeinek korszakokon átívelő képviselőre, vállalására. Pedig a rendszerváltás 1956-os képe közel sem csak az 1989-es évre tűnik érvényesnek.

1. sz. melléklet
Részlet a Szeged Városi Rendőrkapitányság jelentéséből
1957. május 17.

- 5 -

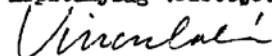
a városban a közrend és közbiztonság megszilárdult, amit mutat az, hogy a bűncselekmények száma általában nem haladja meg az elmúlt évek hasonló időszakáét.

Az ellenforradalmárok elleni bűnvádi eljárást megnehezítette az ügyesség és bíróság ingadozó passzív magatartása. Emiatt oly esetekben is az internálás eszközéhez kellett nyulni, amikor a bűnvádi eljárás lefojtatásához elegendő bizonyítékok álltak rendelkezésre.

Szeged város területén ellenforradalmi magatartás miatt összesen 75 személy lett internálva.

Szeged, 1957. május 17.

Kapitányság Vezetője:

/Vincze Zoltán/
r.őrnagy

2. sz. melléklet

Belsőminisztérium.

"Szigorúan titkos!"

J e l e n t é s .

Budapest, 1957. november hó 30-án.

A Belügyminiszter Elvtárs 9. sz. Parancsa alapján 1957. november hó 18-30-ig terjedő időben a megadott szempontok értelmében ellenőrzést tartottunk a Csongrádmegyei Rendőrkapitányság Központi Osztályain és a Városi, Járási Rendőrkapitányságok rendőri és politikai szerveinél és ennek eredményeképpen a következőket jelentjük.

Ellenőrzésünk során tájékozódás végett felkerestük a megyei, városi és járási párt, ügyészi és egyes tanácsai szervek illetékes titkárait és vezetőit, s a rendőri és politikai szervekről alkotott véleményüket, tapasztalataikat a valós helyzet megállapításánál felhasználtuk.

A Megyei Rendőrkapitányság utóképesége, munkájának eredményessége az elmúlt 2 hónap időszakát tekintve nagy mértékben megjavult. Az ezt megelőző időszakot különösen a Megyei Rendőrkapitányságon a formális, kritikátlan és közömbös munka jellemezte. A szakmai munkában ez úgy mutatkozott meg, hogy a kommunisták nem léptek fel egymás magatartásában, életmódjában jelentkező súlyos fogyatékoságok ellen. Amint ezt a Megyei Párt VB. is megállapította: "A féltelen és bizalmatlanság légköre alakult ki a Megyei Kapitányságnál." A fő ok a nagyfokú erkölcsi lazulásban jelentkezett, amely elsősorban néhány vezetőnél mutatkozott meg, akik ennek további biztosítása végett alkalmazták az emberek különböző módon való fenyegetését, megfélemlítését és így biztosították a bírálat elfojtását.

Az ilyen légkör nem biztosította a személyi állomány egészségét és utóképeségét, hanem megcsökkentette azt. A Megyei Kapitányságon uralkodó állapot természetesen kihatott az alsóbb szervekre, így a városi és járási kapitányságok munkájára is. Ennek az állapotnak sürgős megszüntetésére tett intézkedések eredménye ma már kedvezően megmutatkozik a Főkapitányság munkájában és feltétlenül hozzájárul ahhoz, hogy a megye területén folyó munka általában jónak mondható, a rendőri szervek egységesebbek és munkájuk eredményesebbé vált.

A megyei Főkapitányság összes állományának fegyelmi helyzete 1957. I. 1-től nov. 25-ig: Össz. fenyítések kiszámlása 229 esetben történt. Ittől kezdve miatt 73 fő, szolgálat hanyag ellátása miatt 62 fő, hivatali hatalommal való visszaélés miatt 21 fő, parancs-megtagadás miatt 9 fő, egyéb ok miatt 63 fő lett megfenyítve.

Az összes létszámnak kb. 1/3-a részesült fenyítésben nem számítva a leszereelteket.

Az utóbbi két hónapban a Megyei Pártbizottság valamint a szakmai vezetés részéről határozott intézkedéseket fogantatosítottak mely az állomány politikai, erkölcsi és fegyelmi helyzetét

-2-

megszilárdította.

A szakmai vezető elvtársak az alájuk rendelt személyek munkáját rendszeresen, de még nem elég alaposan ellenőrzik, mely érezhető a parancsnokok irányító munkájának felületességében. A Miniszteri, miniszterhelyettesi parancsok, utasítások feldolgozását és végrehajtását a vezető elvtársak beosztottaiktól megkövetelik, de ennek ellenére határidő-elcsúszások észlelhetők.

A Megyei Főkapitányság területén az év első felében volt tapasztalható a törvényesség megszűnése, de az azt követő időben ez a jelenség mind ritkábbá vált és a Megyei, Városi, Járási ügyészek egybehangzó véleménye szerint az utóbbi hetekben kivívó törvénytörés nem fordult elő. A törvényesség a nyomozások és a vizsgálati munkában megszilárdult, tapasztalható, hogy a járási ügyészek figyelemmel kísérik a folyamatban lévő ügyeket. Az ügyészek a járási kapitányságokon az operatív munkások részére irányítással szolgálnak. Az ügyészekkel való kapcsolat jónak mondható, a megyei ügyészségi értekezleteken a szakvonalak osztályvezetői rendszeresen megjelennek.

A Megyei Rendőrfőkapitányság vezetői egészséges kapcsolatot tartanak fenn a Megyei Intézbizottság első titkárával, ugyanez vonatkozik a városi és járási kapitányságok vezetőire és párttitkára is. A megyei közrendvédelmi szolgálatot ellátó elvtársaknak, kik követlenül érintkeznek a dolgozó tömegekkel, kapcsolataik jónak mondhatók, melyet igazol az a tény is, hogy október hónapban a lakosság részéről 34 érdemleges bejelentés érkezett, melyet büntető, valamint politikai szempontból jól fel lehetett használni. A rendőri apparátus és a helyi pártszervezetekkel való kapcsolat terén a még meglévő kisebb hibáktól eltekintve egyre fokozódó javulás tapasztalható. A megyei járási és városi pártbizottságok aktívan foglalkoznak a rendőri szervek munkájával a vezető és beosztott elvtársak oktatásával és pártmunkájával.

A Megyei Kapitányság és a BM. Központi szervei között a kapcsolat nem kielégítő. A BM. központi szervei gyakorlati segítségnyújtása az operatív szervek felé hiányos, egy-egy szorvamos kiszállítások alkalmával főleg elvi vonatkozású segítséget adnak. Ez alól kivételt képes a vizsgálati osztály felügyeleti csoportja, valamint az ORFK. társ. védelmi osztálya. A Csongrádmegyei Kapitányság és a szomszédos megyék kapitányságai, valamint a kapitányságok vezetői között a kapcsolat még nem alakult ki. A BM. egyéb testületeivel az együttműködés megfelelő.

A Megyei Főkapitányság apparátusában az ideológiai munka kb. 3 hónapja javuló tendenciát mutat. Az azt megelőző időszakhoz mérten rendszeresség váltak a különböző pártrendezvények. A pártoktatás a beindulási nehézségeket lezámítva kielégítően folyik s azon az elvtársak része vesz. A politikai képzettség hiánya érezhető az operatív munkában, melynek következtében az ügykezelés ellassítása nem kielégítő. A rendőri őrsök politikai képzettsége igen alacsony színvonalon áll, ami adódik abból, hogy a községi pártszervezetek gyengék és a rendőrség beosztottjai rendszeres politikai oktatásban nem részesültek.

-3-

A személyi állomány a párt politikai irányvonalát általánosságban ismerik. A rendőri apparátus munkára vonatkoztatva a párt-határozatok nincsenek megfelelően elemezve, ebből kifolyólag az alapvető ellenséges kategóriákon kívül a korábbi évekhez viszonyítva megváltozott politikai helyzetünknek megfelelően nem tudják felderíteni az újabb politikai irányvonalak alapján létrejött ellenséges csoportosulásokat. Azek ideológiai szembehelyezkedését a párttal és a népköztársasággal szemben nem tudják felismerni. /Pl. nemzeti kommunizmus/.

A politikai és rendőri szervek mindinkább megtalálják egymással a munkakapcsolatot. A vezető elvtársak is azonvannak, hogy különös segélynyújtáson alapuló viszony fejlődjön ki a szervek között. A politikai osztály tagjai részt vesznek a büntügyi vonatkozású razziákban, viszont a büntügyi osztályok rendszeresen foglalkoznak politikai természetű bűncselekményekkel, pl. izgatás, tiltott határátlépés, fegyverrejtegetés, stb.

A Megyei Főkapitányság egész állományának anyagi ellátottságáról a parancsnokok lehetőségeikhez mértén gondoskodnak. De ez azonban nem jelenti az anyagi ellátottság szükség szerinti ki-elégítését. Pl. a rendőri állomány új mintájú egyenruháját saját pénzéből igazíttatta, mely személyenként 100-150 Ft-ba került. Ezt az összeget a Megrendőri állománynak nem térítette meg, annak ellenére hogy állítólag erre ígéretet kaptak. Előfordul olyan eset is, hogy a kiadott motorkerékpárokhöz nem biztosítanak elegendő védőöltözetet. Ennek következtében az operatív állomány hivatali munkája során igen zűrzavaros állapotban végzi munkáját.

Megyei Politikai Nyomozó Osztály működési területének értékelése:

a./ Ellenséges kategóriák helyzete:

A megyei politikai osztály vezetői és beosztottai a területükön elhelyezkedett ellenséges kategóriák helyzetét, azok tevékenységét, csoportosulását, mozgási és támadási irányát csak részben ismerik. A megye területén lévő ellenséges kategóriák feltérképezése az ellenforradalmi legális szervezetek kivételével nem lett elkészítve. Az alapvető kategóriák -/horthysta erőszakos szervek, jobboldali partok, stb./-nak még statisztikai kimutatása sem áll az osztály rendelkezésére.

b./ A terület átfogása:

A megye területét az itt dolgozó elvtársak nem tudják átfogni, mivel ügynöki hálózatuk sem mennyiségileg, sem minőségileg nem kielégítő.

Össz. hálózat	új	régi
ügynök	183	68
inform.	45	20
rez.	3	-
T-lakos	21	4
		17

A meglévő 231 hálózati személynek kb. 50 %-a nem megfelelő, mert régi rossz beosztások s amik rendelkeznek hírszerző lehetőséggel, egyrésztük pedig dekonspirálódott, stb. Pl. a partok vonalan összesen 11 ügynök van, ebből megyei alosztályon tartanak 4 gót, a többit a járások különböző területein.

-4-

A megyei alosztály 4 fő ügynökéből 2 a járásekben több mint fele nem megfelelő.
Az ipari alosztályon 18 fő hálózati személyt tartanak, ebből 6 fő tudnak megfelelően mozogni, 12 fő csupán felszínes egyenre informátori munkát tud végezni.
annak területek, amelyekeken egyáltalán nem rendelkeznek hálózattal. Pl. gimnáziumok, technikumok, a tudományegyetem bölcsészkar, a természettudományi kar, a disszidáltak, stb. között.

c./ az ellenséges tevékenység feltárása, dokumentálása:

Az ellenséges tevékenység feltárása és dokumentálása a megye területén általában nem tapasztalható. Vannak elsődleges jelzések, amelyekről még előzetes ellenőrző dosszié sincs nyitva. Általában hiányzik a tervszerű operatív munka. Az elvtársak hálózati-operatív munka eredményeként eddig még semmiféle ügyet nem realizáltak.

NYilvantartott ügyek:

- 1 személyi d.kémelh.v. / régi ügy/
- 1 előzetes all.d. partok v. / régi ügy/
- 6 közösségi dosszié kémelhárító v. / 5 régi, 1 új/
- 3 előzetes csoport jellegű d. partok, értelmiség, egyház vonalán.

Az ügyekben általában csak hálózati op. munkát végeznek. Kivételt képez az egyházi vonal, ahol egy ügynek látszó jezsuita által irányított szervezkedésben egyéb op. eszközöket is alkalmaznak, valamint hasonlóképpen a kémelhárítási alosztállyal.

d./ Beszervezési:

Kiválasztás, előkészítés, végrehajtás, stb.:

Általában a kiválasztások nem előre kidolgozott terv- és célszerűséggel készültek. Eddig az elvtársak éltek azonnal a laza lehetőséggel, melyet a preventív őrizetbevétel nyújtottak. Több esetben nem vették figyelembe a jelölt tevékenységét, az ellenséges kategóriákban való helyzetüket, bűncselekményük súlyosságát, valamint hírszerző lehetőségüket. A tervszerűtlen előkészítés, valamint a vezető ellenőrző munkájának hiánya hozzájárult ahhoz, hogy igen erősen meglazult az operatív fegyver. Ennek következtében a beszervezésnél fő célt képezett, hogy a jelöltre milyen kompromittáló adat áll rendelkezésre és esetleg beszervezés után milyen vonalon tudják majd foglalkoztatni.

Az utóbbi 3-4 hónapban fokozatos javulás mutatkozik az előkészítő munkában, de általánosságban még ma sem tartják be az operatív alapelveket és figyelmen kívül hagyjuk a célszerűséget. Az utóbbi hetekben a megyei vezető elvtársak részéről kiadott határozati utasítást alapvető változást jelent az op. munkában. Ennek hatása már érezhető is; az elvtársak készennek beszervezési javaslatokat, s csak vezetői jóváhagyások után történnek meg a beszervezések. Az így kiválasztott személyek zöme már megfelelőnek mondható.

Az operatív alapelvek megszegése megtalálható a meghívás módjában, mivel az elvtársak csak a preventív őrizetbevétel-

-5-

teli lehetőséget alkalmazták és a beszerzés helyét úgy a központi alosztályok, mint a járási kirendeltségek mindenkor a kapitányság épületében jelölték meg.

A beszerzés végrehajtásához az elvtársak általában megelégednek az ellenforradalmi időszakban elkövetett bűncselekmények beismerésével mint kompromittáló adattal. Nem terjed ki a jelöltek kihallgatása jelenlegi megatartására, valamint baráti és ismeretségi körének felderítésére.

A találkozási grafikonokból megállapítható, hogy a hálózattal a kapcsolattartás rendszeres. Általános hiányosságot képez, hogy az elvtársak nem készülnek fel alaposan a találkozókra, s ennek következtében az ügynökség eligazítása nem célirányos. Mint pl. Makói Járási Kapitányság, Szentesi Járási Kapitányság, központi alosztályok, stb. Ezen hiányosságok fő oka a megfelelő ellenőrzés hiánya.

Az ügynökség célszertű irányítását, nevelését és vezetését igen nagymértékben akadályozza az a tény, hogy a találkozók zöme a megye területén nyilvános helyen történik. /Dűlő-utakon, tereken, ligetekben, stb./ A nyilvános helyeken való találkozás oka, hogy a megye egész területén lévő 231 hálózati személyhez mindössze 21 találkozási lakás áll az elvtársak rendelkezésére. Megállapítottuk, hogy az elvtársak 5 hónapos munkatervében több helyen található T-lakások szervezése, de azokat a mai napig sem hajtották végre. A T-lakások hiánya igen erősen érethető az ügynökség célszertű irányításában, nevelésében, megfelelő eligazításukban. Nincs biztosítva megfelelően a találkozások konspirátsága. Mindezek együttesen eredményezik a felülete futójellegű találkozások létrejöttét, amelyek következtében természetellenes ügynöki hálózati munka folyik. Az ügynökség nevelésének és eligazításának hiányát mutatja az alábbi példa is. Értelmiségi vonalon foglalkoztatotti egyik ügynök tankönyvébe jegyezte fel a megadott telefonszámot, majd a könyvet kölcsönadta egy ismerősének, aki ebből megtudta, hogy az illető valamilyen formában kapcsolatban áll a rendőrséggel, konkrétan megállapította a kapcsolattartó nevét, rangját, telefonszámát.

A járasokban a hálózattal való kapcsolattartás módja csak egyoldalúan van megoldva. Az elvtársak saját címüket, ill. telefonszámukat megadják az ügynökségnek, de saját maguk a gyors kapcsolattfelvételt csak igen nehezen tudják végrehajtani, mivel területükön nincs megfelelő hírközlő eszköz.

Az ügynökség által adott jelentések ellenőrzése nem kiélezítő. Nincs megfelelően megszervezve főleg a járasokban az ellenőrzés módja és ami nehezíti az ellenőrzés megismerését az az a tény, hogy több helyen az elvtársak nem is tulajdonítanak ennek különösebb fontosságot. Pl. Erevhelyen mint az elmúlt héten nyert beigazolódást egy ügynök 6. évf. dezinformálja a hálózattartóját. Dezinformációs anyagokkal kapcsolatosan több példát lehetne felsorolni. Az ügynökség ellenőrzésének lehetőségei igen korlátozottak a járási területein, mivel az ügynökök a területen elégségeset vannak szóródva és egymás felé igen kevés kapcsolatuk van.

-6-

Az ügynökség becsapódásánál és új feladatainak meg-
szabásánál igen komoly hiányosság mutatkozik. Az ügynökség
zöme általános, informátori feladatokat végez, de a jelenté-
seik tekintélyes része még az informátori színvonalat sem
éri el. A júrasokban erősen érezhetők fenti hiányosságok.
Ezek fő oka szerintünk abból adódik, hogy az operatív elv-
társak az ügynökségtől kapott jelentéseket általában nem
értékelik. Az operatív helyeiket egyáltalán nem elemzik,
és munkájukat kapkodás jellemzi. Több helyen megtalálható
az ügynökség ötletszerű eligazítása és az újabb feladatok
meghatározása nem kapcsolódik az általa elvégzett munkához.
Az adódik az operatív munkas felelőtlenségéből, felületes-
ségből és nem kis részt annak tudható be, hogy nem ismerik
eléggé azt az ellenséges kört, amelyben foglalkoztatni kel-
lene az ügynökséget.

Több helyen találkoztunk olyan jelenséggel, hogy az üg-
nyökség által hozott jelentések kiértékelés hiányában el-
lett fektetve, holott intézkedéseket kellett volna foga-
matosítani. Pl. a mezőgazdasági osztály egyik ügynöke
jelentette, hogy egy községben van egy hírszerzési
személy. Az ügyben 3 hónapja intézkedés nem történt.

Általában tapasztalható, hogy az elvtársak az ügynökség
magatartási vonalára nem készítenek tervet és így nem biz-
tosítják az ügynök hírszerző lehetőségeinek szélesítését.
Az ügynökség kapcsolatai nincsenek felderítve, ezért igen
hiányosak a 6/a. kartonok elkészítése is. Egyes ügynökök
azért, hogy a találkozókra valami "érdekes" jelentést vi-
gjenek, saját feladatuk szerint szélesítik hírszerző le-
hetőségeiket. Pl. a mezőgazdasági osztályon új beszer-
zés által foglalkoztatott igen jó képességű és hírszer-
ző lehetőséggel rendelkező ügynök foglalkoztatási terv
hiányában, kapkodászerűen különböző feladatokkal megbízva
dolgozik, éppen ezért eredménytelenül.

Általános jelenség az operatív nyilvántartás rendezetlensége.
Ugy az objektum- mint "3" és "M"-dossziék általában hiá-
nyosak. Az objektum-dossziékban nincs kivezetve a területen el-
járás alá vont személyek által elkövetett bűncselekmények,
valamint igen hiányos a kartonozásuk is. Pl. a kémelhá-
ritási osztálynál több száz disszidált személyről kartont
állítottak ki ez év áprilisában. A kartonok még jelenleg
sincsnek leadva a nyilvántartóba, mivel az illetékesek
nem szerezték be a kartonokról hiányzó néhány adatot.

A kémelháritási osztályon az ügynökség célszerű eligazi-
tásának egyik fő akadály, hogy az ott dolgozó elvtársak
előtt állandó problémát képez az ország déli határain folyó
operatív munka. A kémelháritási feladatok meggyeviszonylatba
igen hiányosak, mivel a megyeszékhelyen kívül a júrasok
csaknem egyáltalán nem foglalkoznak ilyen feladatokkal. A
központi osztály létszáma ahhoz kevés, hogy az egész
megyét át tudná fogni.

Hasonló módon létszámproblémával küzd a mezőgazdasági,
valamint a belső elhárítás vonala is. A mezőgazdasági erd-
ményesebb munkáját akadályozza még a megfelelő közlekedés
hiánya.

3. sz. melléklet

Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság
III/III. Osztálya Szeged

Szigorúan titkos!

Tárgy: Március 15.-vel kapcsolatos nem szervezett eseményekről

F E L J E G Y Z É S

Szeged, 1988. március 15.

- Operatív tiszti figyelés alapján jutott tudomásunkra, hogy a mai napon a Nagyállomásról mintegy 100-120 fő fiatal, akik ruházatuk, illetve ruházatukon kokárda kitűzése alapján feltételezhető, hogy a budapesti rendezvényeken való részvételi szándékkal utastak a 06,34 órás gyorsvonattal a fővárosba.

Intézkedés:

A délutáni és az esti órákban Budapestről érkező vonatok ellenőrzésének megszervezése, illetve a felutazók létszámának jelzése a központi osztálynak.

- Rendőri bejelentés alapján jutott tudomásunkra, hogy Szegeden a Hunyadi tér 22. sz. alatt és az Árvis u. 4/B sz. alatti házak falára ismeretlen elkövető(k) fekete színű sprayvel kb. 40x40 cm-es fordított horogkereszteket festett(ek). A bejelentés 08,00 órakor érkezett.

Intézkedés:

A helyszíni szemrevételezése, fotókészítés.
Intézkedés az eltávolításra, a környéken adatgyűjtés.

- Rendőri és állampolgári egyidejű bejelentés alapján jutott tudomásunkra 09,15 órakor, hogy ismeretlen tettes(ek) közvetlen a tervezett koszorúzási ünnepség előtt Szőregen a Szőregi-oszta emlékmű talapzatát sötétkék/fehér színű olajfestékekkel horogkereszt alakban leöntötté(k).

Intézkedés:

A helyszíni rendbehozatala az ünnepség kezdetére (09,30 h).
Adatgyűjtés az elkövető(k) felderítésére és a központi osztály tájékoztatása.

- 3/a rendszabályon keletkezett információ szerint egy "Mészga" becenevű férfi 11,36 órakor felhívta a Nagypostáról az 53-903 számú telefonállomást, ahol "Satnya" jelentkezett, mivel "Szepe" még aludt. "Satnya" elmondta, hogy az este nagyot bulistak - verseket olvastak, felolvastak -. "Mészga" megjegyezte, sajnálja, hogy elaludt, így nem tudott Budapestre felutazni, bár szándékában állt. Javasolta, hogy az esti órákban szedjék le a Kárász utcán keresztben kifüggesztett vörös zászlót, mert "mi a fasznak van az ott". Megállapodtak, hogy "Mészga" félórán belül felkeresi "Satnyáékat".

Megjegyzés:

A telefonállomás tulajdonosa dr. Szepesvári Elemér, orvos, Szeged, Törögtató u. 26/A sz. alatti lakos.

Intézkedés:

A Szegedi Rendőrkapitánysággal közösen megszervezzük a Kárász utca környékének éjszakai biztosítását.

A személyek alapellenőrzését elvégezzük.

- Állampolgári bejelentés alapján jutott tudomásunkra 13,15 órakor, hogy Szegeden, az Esperantó u. 3-5. sz. alatti Szakszervezetek Megyei Tanácsa Székháza Hétvesér utcai falára ismeretlen elkövető(k) fekete színű sprayvel egy kb. 40x40 cm nagyságú horogkeresztet festett(ek).

Intézkedés:

A helyszíni szemrevételezése, fotókészítés, helyszíni adatgyűjtés az elkövető(k) felderítésére.

- Rendőri észlelés útján jutott tudomásunkra 14,50 órakor, illetve 16,45 órakor, hogy Szegeden a Hétvesér u. 21., a Pasirta u. 17/B, a Bodzafa és a Hétvesér u. sarkán és az Árva u. 22. sz. alatti házak falára ismeretlen elkövető(k) kb. 40x50 cm nagyságú horogkereszteket, Dávid-osillagot, "Teives ruskiki!" feliratot festett(ek).

Intézkedés:

Helyszíni szemle megtartása, adatgyűjtés az elkövető(k) felderítésére.

Az előző felfestésekkel összefüggésbe hozva a fentieket jelentettük a BM Főügyeletének, illetve a központi osztálynak.

A Szegedi Rendőrkapitányság és az Állambiztonsági Szerv éjszakai portyaszolgálatot teljesítő állományát eligazítottuk.

Balog Viktor r. szds.
/Balog Viktor r. szds./
osztályvezető

4. sz. melléklet

MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága
Társadalompolitikai Csoport
S z e g e d

határ 10

2. sz. közvéleménykutatás

1989. június

A megye párttagsága körében 11 kérdésből álló, néhány időszakos politikai kérdéssel kapcsolatban közvéleménykutatást végeztünk kérdőívvel. Az értékelésre - a kiküldött 240-ből - 169 kérdőív (70,42 %) érkezett be. Megyéből 100, Szegedről 69. Részletezve:

a/ megyéből: Csanádpalota 2, Csongrád 30, Hódmezővásárhely 4, Makó 36 (ebből Pitvaros 11), Mórahalom 2, Mindszent 20, Szentes 6.

b/ Szegedről: JATE 5, Juhász Gyula Tanárképző főiskola 1, Középfoku Oktatási Intézmények Pártbizottsága 9, Munkásőrség Szeged és Környéke Baráti Köre 2, Münnich Ferenc Társaság 1, IV.sz. Lakóterületi Pártbizottság 7, Olajipar 3, SZBK 13, Szeged 28.

A kérdőívek feldolgozása után az alábbi adatsorokat kaptuk.

I.

1. Mi az Ön véleménye Nagy Imre politikai ártértékeléséről?

a/ reformpolitikus volt, politikailag rehabilitálni kell	114 fő (67,45 %)
b/ a szocializmus árulója volt, megérdemelte a sorsát	4 fő (2,37 %)
c/ számomra közömbös	7 fő (4,15 %)
d/ nem tudok állást foglalni	43 fő (25,44 %)
nem válaszolt	1 fő (0,59 %)

- 2 -

Indoklás:

- a/ Ő volt az első magyar miniszterelnök, aki a sztálini modell főlváltását akarta megvalósítani. Újszerű szocializmust kívánt megteremteni - 40 évvel ezelőtt megelőzte korát - ami napjaink feladata. Fizikai megsemmisítése egyenlő a kommunizmus lejáratásával. Tevékenységét, politikáját reálisabban kellett volna megítélni. Haláláig kommunistának vallotta magát, a nép, a haza, a szocializmus ügyéért a legjobb képességei szerint küzdött. Jelentős politikus volt, aki felismerte a sztálini rendszer reformjának szükségességét. Az 1989. június 16-án elhangzott beszédek is az előbbiekre utalnak.
- b/ Szövetkezett a rendszer megdöntésére váró erőkkel és árulóvá vált. sokat tehetett volna a lincselések ellen, de hagyta elsodorni magát az akkori ellenforradalmi erőktől. Az utolsó napjaiban utat nyitott és teret adott az ellenforradalomnak.
- c/ A saját és családom jelene és jövője, valamint a társadalom jövője is fontosabb számomra, túlzás amit most művelnek Nagy Imre érdekében.
- d/ Amit eddig tanultunk, az merő ellentéte annak, amit most állítunk. Csak egy igazság lehet. Vajon melyik az? Nem áll rendelkezésünkre kellő hiteles információ a kérdés eldöntéséhez. Fél éve foglalkozunk már ezzel az ügyel, le lehetne már zárni végérvényesen, hisz már megadták a kellő tiszteletet.

Egyedi vélemények:

- "Vagy 32 éven át félrevezettek, vagy most vezetnek félre" (BM Rendőrkapitányság Makó)
- "Sok az egymásnak ellentmondó értékelés" (IV.sz. Lakóterületi PB Szeged)
- "Nem tudom az ellenkezőjét azonnal elfogadni, amit évek óta a fejembe vertek. Vagy mégis más az igazság?" (Csongrád)

2. Őn szerint az alábbiak közül melyek voltak a jellemzői az 1956. október 23. - november 4-e közötti eseményeknek? (többet is megjelölhet!)

a/ Ellenforradalom	72 fő (42,61 %)
b/ forradalom	27 fő (15,97 %)
c/ népfelkelés	110 fő (65,09 %)
d/ harc a nemzeti függetlenségért	58 fő (34,32 %)
e/ nem tudja	16 fő (9,46 %)

- 3 -

Indoklás: nem lehet egy jelzős állítással jellemezni ezt az ellentmondásos folyamatot. Forradalomnak, népfelkelésnek indult, s ellenforradalomba torkollott. Forradalmi helyzet alakult ki, tehetetlen vezetés, elnyomott nép megelégtelte a kor vezetésének hibáit, politikáját - jellemző vonásai ennek az időszaknak. Talán több halott lett volna, ha nincs közbelépés. Sok válaszdadónak nincs személyes élménye erről az időszakról.

Egyedi vélemények:

- "Az iskolában ellenforradalomként tanították. Most népfelkelés! Nem tudom eldönteni, melyik az igaz! - akkor még gyerek voltam, a történelemben nem így tanultam." (Mindszent)
- "32 éven át ellenforradalomról beszéltünk, most népfelkelésről, nem tudom melyik az igaz - a sok különböző információ bizonytalanná tett a megítélésben" (BM Rendőrkapitányság Makó).
- "A haladó gondolkodók változást akartak, felkelés volt, de a végén már sok kegyetlenkedést követtek el a közéljük keveredett köztörvényes bűnözők" (Hódmezővásárhely).
- "A sztálini politikát máshogy nem lehetett megváltoztatni" (Mindszent).

3. Milyennek ítéli a magyarországi reformfolyamatot?

a/ gyors	42 fő (24,85 %)
b/ lassú	78 fő (46,16 %)
c/ megfelelő ütemű	25 fő (14,78 %)
d/ nem tudja megítélni	23 fő (13,62 %)
nem válaszolt	1 fő (0,59 %)

Indoklás:

A társadalmi, politikai reform gyors, a gazdasági rendkívül lassú, néha a kapkodás jelei is megmutatkoznak.

Egyedi vélemények:

- "Sokkal gyorsabbnak kellene lennie, de a 40 év "nevelése" miatt túl nagy a tehetetlensége a társadalomnak" (Szeged).

- 4 -

- "Mihez mérjem a "gyors" vagy "lassú" ütemet? Nincs is megfogalmazva: mit takar a reform?" (Szeged, IV.sz. Lakóterület).
- "Türelmetlenség, bizalmatlanság tapasztalható. Ezért a várakozásnak megfelelően gyorsítás szükséges" (Mindszent).
- "A reformok jók, csak sajnos néhányan túlságosan is ragaszkodnak a "székhöz", ami nagyon lassítja a folyamatokat" (Hódmezővásárhely).
- "Kissé kapkodó" (Szeged, SZBK).

4. Ön szerint az MSZMP vezetésének milyen reformokkal kapcsolatos magatartása? (több választ is jelölhet)

a/ hátráltatja, fékezi a változásokat	26 fő (15,38 %)
b/ már túl messze ment a változásokban	28 fő (16,56 %)
c/ feladata a szocializmust	14 fő (8,28 %)
d/ megosztott a reformok ügyében	131 fő (77,52 %)
e/ nem tudja megítélni	5 fő (2,96 %)

Indoklás:

A vezetés megosztott a reformok ütemét illetően, kevésbé tudja kifejezni és képviselni a párttagság véleményét. Az elméleti alapok tisztázatlanok.

Egyéni vélemények:

- "Személyi és érdekösszefonódások akadályozzák a döntésekben gyökeresen eltérő össze nem egyeztethető reformfelfogások ütemét" (Szeged).
- "Sok a felelőtlen, át nem gondolt kinyilatkozás" (Csongrád).
- "A tömegek várják a határozott, gyors döntéseket" (Zákányszék)
- "Bizony már majdnem mindent feladunk és minden egyes vitakérdésben mi veszítünk" (Szeged, IV.sz. Lakóterületi PB)

- 5 -

5. Az MSZMP alábbi vezető politikusai közül Ön kit (kiket) tart igazán rokonszenvesnek? (Többet is jelölhet!)

a/ Grósz Károly	42 fő (24,85 %)
b/ Hámori Csaba	14 fő (8,28 %)
c/ Iványi Pál	31 fő (18,34 %)
d/ Jassó Mihály	22 fő (13,02 %)
e/ Németh Miklós	128 fő (75,73 %)
f/ Nyers Rezső	102 fő (60,35 %)
g/ Pozsgay Imre	75 fő (44,37 %)
h/ Tatai Ilona	14 fő (8,28 %)
i/ Vastagh Pál	88 fő (52,07 %)
nem válaszolt	1 fő (0,59 %)

Megjegyzés: 1 válaszadó Horn Gyula és Szűrös Mátyás nevét is rögzíti (0,59 - 0,59 %).

6. Helyesli-e, hogy az MSZMP-ben áramlatok, platformcsoportok szerveződnek?

a/ igen, ez a pártdemokrácia szerves része	90 fő (53,25 %)
b/ igen, de megosztja a pártot	51 fő (30,18 %)
c/ nem, mert aláássa a pártegységet	21 fő (12,42 %)
d/ nincs álláspontja	7 fő (4,15 %)

Indoklás:

Mivel nem egy ember álláspontja érvényesül - tükröződik a sokszínű tagság véleménye - így jobban érvényesül a pártdemokrácia. Fokozni kell a politikai-, a vitakulturát. A különböző áramlatok, vélemények jobban előbbre tudják vinni a párt ügyét.

Egyedi vélemények:

- "A megosztottság gyengíti az MSZMP esélyeit az ország vezetésében , a választások megnyerésében" (Mindszent).
- "Minden platform a frakció melegágya. A frakciók pedig a pártegység megbontásához, végső soron pártszakadáshoz vezethet" (Szeged, IV.sz. lakóterület)

- 6 -

- "Megosztott, nem egységes párttal nem lehet választást nyerni, mert a választók elveszítik bizalmukat" (Szeged).

7. Az alábbiak közül mely platformokat olvasta Ön? (Megjelentek a Népszabadságban)

a/ reformkörök platformszervezete	106 fő (62,72 %)
b/ marxista egységplatform (Ribánszki Róbert)	71 fő (42,01 %)
c/ "Összefogás" platform (Berecz János)	57 fő (33,73 %)
d/ népi demokratikus alternatíva platform	36 fő (21,31 %)
e/ nem ismeri egyiket sem	36 fő (21,31 %)
nem válaszolt	7 fő (4,15 %)

8. Ezen áramlatok közül melyikkel szimpatizál leginkább?

a/ reformkörök mozgalma	81 fő (47,97 %)
b/ marxista egységfront (Ribánszki Róbert)	7 fő (4,14 %)
c/ "Összefogás" platform (Berecz János)	23 fő (13,65 %)
d/ népi demokratikus alternatíva	12 fő = 7,10 %)
a/ nem szimpatizál egyikkel sem	40 fő (23,66 %)
nem válaszolt	6 fő (3,54 %)

Indoklás:

A reformkörök az előrelépés és a haladás képviselői, a szélesebb párttagság óhaját fogalmazzák meg a kor szellemének megfelelően. A legösszefogottabb, legkidolgozottabb, logikus reformrendszert fogalmazzák meg, konkrétak a javaslatok is. Programjában a megújulást akarják szocialista alapon. Ha a párt vezető párt kíván lenni, akkor igazi reformszellemű néppárttá kell válnia.

Egyéni vélemények:

- "Egyikkel sem szimpatizálok különösebben. A racionalitás mindegyikből hiányzik, mint az egész MSZMP-ből" (Csongrád).
- "Egyiket sem, mert a gazdaság kilábalására nincs konkrét tervük (csak a hatalomba akarnak bekerülni)" (Makó FÉG).

- 7 -

- "Nem meggyőzőek az érveik. Megfelelő tömegbefolyása nincs egyiknek sem" (Szeged, IV.sz. lakókörzet).

9. Ön szerint milyen esélyei lennének az MSZMP-nek, ha a közeljövőben választásokra kerülne sor?

	<u>1989. jun.</u>	<u>1989.márc.*</u>
a/ kiszorítanák a hatalomból	24 fő (14,21 %)	4,6 %
b/ kisebbségbe kerülne (kevesebb mint 40 %)	59 fő (34,91 %)	14,9 %
c/ kismértékű többséget szerezne (40-60 %)	67 fő (39,65 %)	50,0 %
d/ biztos többséget szerezne	9 fő (5,32 %)	18,0 %
e/ nem tudja	9 fő (5,32 %)	12,5 %
nem válaszolt	1 fő (0,59 %)	-

* Megjegyzés: 1989. március hónapban - más összetételű válaszadóktól - nyert adatokat közöljük.

Indoklás:

Itt ennél a kérdésnél oszlanak meg a vélemények a legjobban, legkritikusabban. Néhány jellemző válasz:

- "Nagyon sokan nem valami mellett, hanem az MSZMP ellen fognak szervezni. A vidék lehet bázisa az MSZMP-nek" (Csongrád).
- "A katasztrofális gazdasági csőd miatt a párt elveszítette hitelét" (Szeged SZBK).
- "A tömegbázisára még ma is támaszkodni tud" (Mindszent).
- "A jelenlegi politikai helyzetben kisebbségbe kerülne a városokban" (Pitvaros).
- "A lakosság jelenlegi politikai hangulata, a pártvezetők lebukásai nem biztosítják jelenleg a győzelmet" (Makó BM).

- 8 -

- "Az alternatívok sem 'csillognak' még, inkább az MSZMP-vel szembeni ellen-szenvnek köszönhetnék a győzelmüket" (Szeged).
- "A tömegek egy részét megszedítik az alternatív szervezetek felelőtlen ígé-retei. Másik része nem foglal állást" (Makó).

10. Mi a véleménye az MSZMP munkahelyi és lakóhelyi szerveződésekéről?

	<u>1989. jun.</u>	<u>1989. márc.*</u>
a/ mindenképpen a munkahelyen kell maradni	21 fő (12,43 %)	(12,9 %)
b/ csak a lakóterületen lesz jövője a politizálásnak	51 fő (30,18 %)	(23,3 %)
c/ mindkét helyen szükség lesz párt- szervezetekre	86 fő (50,89 %)	(54,5 %)
d/ a munkahelyi szervezeten keresztül kell érvényesíteni a párt politiká- ját	6 fő (3,55 %)	(5,7 %)
e/ nincs határozott véleménye	5 fő (2,95 %)	(3,1 %)
nem válaszolt	-	(0,5 %)

*Megjegyzés: 1989. március hónapban - más összetételű válaszadótól nyert ada-
tokat közöljük.

Indoklás:

Fokozatosan célszerű a lakóterületi alapszervezetekbe való átáramlás az ön-kéntesség elvét is figyelembe véve. A munkahelyeken dolgozni kell, biztosí-tani kell az esélyegyenlőséget a szerveződő pártoknak is. A fő politikai te-vékenységet a lakóhelyen kell folytatni, de a munkahelyeken is érvényre kell juttatni a párt politikáját.

Egyéni vélemények:

- "Lakóhelyen politizáljon egyetemi tanár, rendőr, katona, munkás. Megszűnne az elszigetelődés egymástól, jobban ismernék egymás gondjait. De ehhez meg kell szüntetni a lakóterületi pártszervek lebecsülését és egyben meg kell erősíteni" (Szeged, IV. sz. lakóterület).

- 9 -

- "A munkahelyen tevékenykedő párttagság még idegenkedik a lakóhelyi szervezetbe tömörítéstől" (Makó).
- "Községekben inkább a munkahelyi, városokban mindkét helyen célszerűnek látszik pártszervek alakítása, működtetése" (Csanádpalota).
- "Kivéve a párt politikáját ideológiailag gazdagító szellemi műhelyeket (kutatóintézetek, egyetemek stb.)" (Szeged).
- "A jelenlegi helyzetben szerintem még nem lehet feladni a munkahelyi szervezeteket" (Hódmezővásárhely).

11. Véleménye szerint hogyan lehetne erősíteni a lakóterületi pártmunkát?

	<u>1989. jun.</u>	<u>1989. márc.*</u>
a/ pártmegbízattal ki kell küldeni a legaktívabb párttagokat a körzeti alapszervezetekbe	15 fő (8,87 %)	(18,5 %)
b/ önkéntes legyen a választás	80 fő (47,35 %)	(42,7 %)
c/ aki akar, alakíthasson, ha társakat talál, új lakóhelyi alapszervezeteket	56 fő (33,14 %)	(21,3 %)
d/ nincs szükség a lakóhelyi párt-szerveződésekre	9 fő (5,32 %)	(3,6 %)
e/ nincs határozott véleménye	8 fő (4,73 %)	(11,3 %)
nem válaszolt	1 fő (0,59 %)	(2,6 %)

*Megjegyzés: 1989. március hónapban - más összetételű válaszadóktól - nyert adatokat közöljük.

Indoklás:

Az egyes párttag dönthesse el, hol akarja tagsági viszonyát fenntartani. Helyette senki ne döntsön. Az új szervezeti szabályzat szabályozza a lakóterületi alapszervezetek működését, feltételeit. Fel kell vállalni a lakóterület mindennapi gondjait.

- 10 -

Egyéni vélemények:

- "Ha megszűnik a munkahelyi szervezet, a párttagok 70-80 %-a nem menne ki a lakóterületekhez" (Hódmezővásárhely).
- "A tanácsi és parlamenti választások, esetleges népszavazás esetén az azonos lakóterületen élő MSZMP tagokat szervezni kell" (Makó).
- "A többpártrendszer működtetése esetén nem tudom elképzelni a munkahelyi pártszervezetek igazi működtetését" (Makó).
- "A megbízatás ideiglenes jellegű legyen" (Szeged, IV.sz. lakóterület).
- "Ér kell vállalni a lakóterület mindennapi gondjait" (Szeged, SZBK).
- "A lakóterületi pártmunka csak akkor fog erősödni, ha a párttagok belátják, hogy a lakóhelyi politizálás legalább olyan fontos, mint a munkahelyi" (Csongrád).

II.

A kérdőíveket kitöltő személyek statisztikája

1. Hol lakik?

a/ Szegeden	63 fő (37,28 %)
b/ a megye más városaiban	66 fő (39,06 %)
c/ községekben	40 fő (23,66 %)

2. Életkora?

a/ 20 év alatti	1 fő (0,59 %)
b/ 21-30 év közötti	22 fő (13,02 %)
c/ 31-40 év közötti	56 fő (33,14 %)
d/ 41-50 év közötti	58 fő (34,32 %)
e/ 51-60 év közötti	22 fő (13,02 %)
f/ 61-70 év közötti	9 fő (5,32 %)
g/ 71 év feletti	1 fő (0,59 %)

- 11 -

3. Hány éve párttag?

a/ 5 évnél kevesebb	13 fő (7,69 %)
b/ 5-10 éve	35 fő (20,72 %)
c/ 11-20 éve	68 fő (40,24 %)
d/ 21-30 éve	37 fő (21,89 %)
e/ 31-40 éve	8 fő (4,7 %)
f/ 40 évnél több	8 fő (4,73 %)

4. Legmagasabb állami iskolai végzettsége?

a/ 8 általánosnál kevesebb	2 fő (1,18 %)
b/ 8 általános	6 fő (3,66 %)
c/ szakmunkásképző, szakiskola	25 fő (14,79 %)
d/ középiskola, technikum	68 fő (40,24 %)
e/ főiskola, egyetem	68 fő (40,24 %)

5. Foglalkozása?

a/ tanuló	1 fő (0,59 %)
b/ aktív dolgozó	153 fő (90,53 %)
c/ nyugdíjas	15 fő (8,88 %)

6. Munkájának jellege, ha a válaszadó aktív dolgozó?

a/ fizikai munkás	31 fő (20,13 %)
b/ közvetlen termelésirányítás	16 fő (10,39 %)
c/ vezetői munka	31 fő (20,13 %)
d/ alkalmazotti munka	29 fő (18,82 %)
e/ értelmiségi, szellemi munka	46 fő (29,88 %)
f/ egyéb - tanuló	1 fő (0,65 %)

S z a g e d , 1989. július

Társadalompolitikai Csoport